Міністерство освіти і науки України

ЛУЦЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

Педагогіка вищої школи

Методичні вказівки
до виконання самостійної роботи
для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти
освітньо-професійної програми «Освітні, педагогічні науки (Інклюзивна освіта)»
галузі знань А Освіта
спеціальності А1 Освітні науки
денної та заочної форм навчання

Луцьк 2025

УДК 378.147 (07)
П 24
До друку

Голова вченої ради факультету цифрових, освітніх та соціальних технологій ЛНТУ _____ Г.А. Герасимчук

Затверджено вченою радою факультету цифрових, освітніх та соціальних технологій ЛНТУ, протокол № __від «____»_____2025 року

Електронна копія друкованого видання передана для внесення в репозитарій ЛНТУ
Директор бібліотеки _____Н.П. Поліщук

Рекомендовано до видання на засіданні кафедри соціогуманітарних технологій ЛНТУ, протокол № _ від «___»_____2025 року.
Завідувач кафедри соціогуманітарних технологій _____ О.М. Жук

Укладач: _____ Л.М. Потапюк, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціогуманітарних технологій ЛНТУ

Рецензент:_____ О.І. Гулай, доктор педагогічних наук, професор кафедри цифрових освітніх технологій ЛНТУ

Відповідальний за випуск: _____ О.М. Жук, кандидат історичних наук, доцент кафедри соціогуманітарних технологій ЛНТУ

П-24 **Педагогіка вищої школи**: метод. вказівки до виконання самостійної роботи для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти освітньо-професійної програми «Освітні, педагогічні науки (Інклюзивна освіта)» галузі знань А Освіта спеціальності А1 Освітні науки денної та заоч. форм навч. / уклад. Л.М. Потапюк. Видання 2-ге, доповнене і перероблене. Луцьк: відділ іміджу та промоції ЛНТУ, 2025. 56 с.

Методичне видання складене відповідно до діючої програми курсу «Педагогіка вищої школи» з метою визначення завдань для самостійної роботи здобувачів вищої освіти та надання їм методичної допомоги у процесі виконання. Для здобувачів закладів вищої освіти, які навчаються за програмами магістерської підготовки.

© Потапюк Л.М., 2025

Зміст

Вступ	***4***
І . Пояснювальна записка	***4***
ІІ. Тематичне планування курсу	***6***
ІІІ. Загальні вимоги до підготовки самостійної роботи	***7***
IV. Методичні вказівки до самостійного вивчення окремих тем дисципліни «Педагогіка вищої школи»	***9***
V. Перелік питань до екзамену	***51***
VI. Використана та рекомендована літератуа	***52***
VII. Інформаційні ресурси	***55***

Вступ

Необхідність поглибленого вивчення педагогіки вищої школи як наукової дисципліни для молодих людей, що готуються до практичної діяльності в університетах, інших закладах вищої освіти різних рівнів, є очевидною.

Вивчення навчальної дисципліни «Педагогіка вищої школи» сприяє розвитку української вищої освіти, перетворенню здобувачів освіти із об'єкта в суб'єкт процесу навчання, виробленню умінь застосовувати набуті знання для прогнозування певних психолого-педагогічних ситуацій у майбутній професійній діяльності.

Зміст дисципліни «Педагогіка вищої школи» реалізується в процесі вивчення трьох блоків: теоретичної, практичної та самостійної роботи.

Теоретичний блок передбачає засвоєння теоретичних знань: предмет і завдання педагогіки і методики викладання у вищій школі; основні її терміни, поняття; концепції, дискусійні проблеми; суспільні явища, процеси, події, аналіз й узагальнення фактів; прогнозування педагогічних процесів.

Практичний блок включає оволодіння навичками і методами наукової полеміки, логіки і культури мислення; вміння аргументовано, переконливо висловлювати свою точку зору; самостійну підготовку реферативних повідомлень, наукових доповідей і виступів з актуальних науково-методологічних та психолого-педагогічних проблем.

Самостійна робота передбачає вміння працювати з різноманітними джерелами, словниками; здійснювати пошук педагогічної інформації з відповідної проблематики; систематизувати матеріал; робити самостійний аналіз й узагальнення.

На основі фактичного матеріалу майбутні фахівці повинні опанувати сучасні психолого-педагогічні технології, оволодіти елементами наукового підходу до дисципліни, набути навичок критичного осмислення проблем.

І. Пояснювальна записка

1.1. Мета вивчення дисципліни

Метою викладання дисципліни **«Педагогіка вищої школи»** є зацікавленість, поглиблення теоретичних знань здобувачів освіти у педагогічних знаннях, здобутті навичок, оволодінні вмінь застосовувати їх у професійній діяльності.

1.2. Завдання дисципліни «Педагогіка вищої школи»:

– ознайомити здобувачів освіти з основами педагогіки вищої школи, визначити її об'єкт, предмет та охарактеризувати сучасні методи; показати вплив особистості викладання на формування цілісного світогляду здобувачів освіти;

– розробити основі підходи до удосконалення системи формування психолого-педагогічної готовності здобувачів освіти до науково-педагогічної діяльності;

– визначити зміст найбільш ефективних прийомів, форм, методів, засобів і цілісних психолого-педагогічних технологій управління та вплив на підлеглих з метою підвищення їх професійної зрілості, розвитку моральних якостей, підготовки сучасного керівника;

– прогнозувати перспективи розвитку вищої освіти в Україні в контексті інтеграції у європейський освітній простір.

1.3. Найменування та опис компетентностей, формування яких забезпечує вивчення дисципліни «Педагогіка вищої школи»:

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати проблеми, задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері освітніх, педагогічних наук.

Загальні компетентності

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.

ЗК 2. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 5. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК 6. Здатність виявляти, ставити та розв'язувати проблеми.

ЗК 7. Здатність до міжособистісної взаємодії.

ЗК 8. Здатність діяти соціально відповідально і свідомо.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності

СК 6. Здатність управляти стратегічним розвитком команди в педагогічній, науково-педагогічній та науковій діяльності.

СК 7. Критичне осмислення проблем у сфері освіти, педагогіки й на межі галузей знань.

СК 8. Здатність інтегрувати знання у сфері освіти/педагогіки та розв'язувати складні задачі у мультидисциплінарних та міждисциплінарних контекстах.

Програмні результати навчання

ПРН 1. Знати на рівні новітніх досягнень концепції розвитку освіти і педагогіки, методологію відповідних досліджень.

ПРН 3. Формувати педагогічно доцільну партнерську міжособистісну взаємодію, здійснювати ділову комунікацію, зрозуміло і недвозначно доносити власні міркування, висновки та аргументацію з питань освіти і

педагогіки до фахівців і широкого загалу, вести проблемно-тематичну дискусію.

ПРН 5. Організовувати освітній процес на основі студентоцентрованого, компетентнісного, контекстного підходів та сучасних досягнень освітніх, педагогічних наук, управляти навчально-пізнавальною діяльністю, об'єктивно оцінювати результати навчання здобувачів освіти.

ПРН 7. Створювати відкрите освітньо-наукове середовище, сприятливе для здобувачів освіти та спрямоване на забезпечення результатів навчання.

ПРН 8. Розробляти і викладати освітні курси в закладах вищої освіти, використовуючи методики, інструменти і технології, необхідні для досягнення поставлених цілей.

ІІ. Тематичне планування курсу

ІІ.1. Таблиця тематичного планування курсу

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин								Контрольні заходи
	денна форма				заочна форма				
	усього	у тому числі			усього	у тому числі			
		лек.	сем.	с.р		лек.	сем.	с.р.	
Змістовий модуль 1. *Загальні основи педагогіки вищої школи*	**68**	**14**	**8**	**46**	**71**	**4**	**2**	**65**	
Тема 1. Основи педагогіки вищої школи	9	2	–	7	11	2	–	9	Поточне опитування
Тема 2. З історії вищої педагогічної освіти	8	2	–	6	9	–	–	9	Поточне опитування
Тема 3. Система сучасної освіти, перспективи її реформування	10	2	2	6	9	–	–	9	Поточне опитування
Тема 4. Нові технології навчання у вищій школі	10	2	2	6	9	–	–	9	Групові завдання
Тема 5. Логіка і методи педагогічних досліджень	11	2	2	7	11	2	–	9	Поточне опитування
Тема 6. Сутність процесу навчання у вищій школі	11	2	2	7	12	–	2	10	Поточне опитування
Тема 7. Інтерактивні методи навчання	9	2	–	7	10	–	–	10	Модульне тестування
Змістовий модуль 2. Педагогічні засади наукової діяльності та освітнього процесу у вищій школі	**72**	**16**	**7**	**49**	**69**	**2**	**2**	**65**	Поточне опитування
Тема 8-9. Сучасні форми організації навчання магістранта, методика їх проведення	18	4	2	12	10	–	–	10	Групові завдання

Тема 10. Організація самостійної роботи магістра	10	2	2	6	11	–	2	9	Поточне опитування
Тема 11. Наукова організація праці викладача вищої школи	8	2	–	6	9	–	–	9	Поточне опитування
Тема 12. Особливості педагогічного спілкування суб'єктів педагогічного процесу у вищій школі	10	2	2	6	9	–	–	9	Групові завдання
Тема 13-14. Особливості національного виховання у закладі вищої освіти	17	4	1	12	21	2	–	19	Поточне опитування
Тема 15. Організація та управління освітнім процесом у закладі вищої освіти	9	2	–	7	9	–	–	9	Модульне тестування
Разом	**150**	**30**	**15**	**95/10**	**150**	**6**	**4**	**130/10**	

ІІІ. Загальні вимоги до підготовки самостійної роботи

ІІІ.1. Вивчення літературних джерел

Література для вивчення навчального курсу поділяється умовно на основну та додаткову. Основна література (підручники, літературні першоджерела та навчально-методична література) є обов'язковою для вивчення. Додаткова (словники, енциклопедії) – потрібна здобувачам для більш поглибленої підготовки до семінарського заняття, для виконання навчальних завдань і написання рефератів.

Вивчення літератури пов'язане з конспектуванням. Конспект – це короткий письмовий виклад змісту теми, що містить основні теоретичні положення та факти. Щоб правильно законспектувати будь-яке літературне джерело, треба насамперед з'ясувати його зміст. Потім уявно скласти план: виділити основні питання, поставити їх у логічній послідовності і сформулювати головні положення та ідеї у вигляді тез, доповнити їх фактами, яскравими прикладами, висновки.

ІІІ.2. Вимоги до ведення студентського конспекту

Студентський конспект – головний документ, що свідчить про систематичність, послідовність, змістовність роботи здобувача і є формою його самостійної письмової роботи на лекціях, семінарах, при вивченні літератури і підготовці до аудиторних занять. Перевіряючи конспект, викладач здійснює контроль та оцінку роботи здобувачів освіти за необхідними теоретичними і фактичними знаннями з навчального курсу.

ІІІ.3. Підготовка до екзамену

Екзамен є однією із форм підсумкової перевірки та оцінки знань і умінь студентів в обсязі навчального матеріалу, який визначається програмою курсу. Він враховує результати виконання здобувачами

контрольних робіт (модулів), виступів та відповідей на семінарських заняттях, написання рефератів, наукових доповідей тощо.

Підготовка до екзаменну буде ефективною тільки тоді, коли здобувач освіти систематично, протягом усього семестру вивчав та конспектував рекомендовану літературу, готувався до семінарських занять тощо.

Самостійна підготовка до екзамену – повторення та закріплення матеріалу за допомогою спеціальних контрольних питань; з'ясування незрозумілих питань або питань, на які здобувач освіти не звернув раніше уваги. Самостійна підготовка до екзамену сприяє кращому засвоєнню та запам'ятовуванню програмного матеріалу.

ІІІ.4. Вимоги до написання й оформлення реферату

Навчальний та науковий реферат – це письмовий твір, який розкриває певну тему на базі присвячених їй друкованих праць. Основа його написання – детальне вивчення літературних джерел з даної тематики. Починати роботу над рефератом треба з вибору теми.

План реферату вміщує вступ, основну частину, закінчення (висновки) та список використаної літератури. Кожен з цих структурних елементів виконує свою важливу функцію. У вступі автор обґрунтовує свій вибір теми, вказує на її актуальність, значення для навчальних, наукових, практичних цілей, ступінь її розробки в літературних джерелах, на засоби та методи розкриття теми. Основна частина поділяється на розділи з конкретними назвами, в яких наводяться основні теоретичні положення, факти, приклади, цитати, коментарі. На закінчення автор підводить підсумки, робить висновки.

Кінцевим етапом процесу підготовки реферату є його оформлення. Текст реферату розміщується на стандартних (А4) аркушах. Зверху, знизу, ліворуч та праворуч на кожному аркуші слід робити поля відповідно до вимог та стандартів оформлення тексту.

На першій сторінці пишеться план реферату, який складається зі вступу, назв розділів, закінчення, списку використаної літератури. Проти кожної позиції плану і фрази «Список використаної літератури» вказується відповідна сторінка тексту реферату (всі сторінки нумеруються).

Список використаної літератури розміщують на останньому (після висновків) аркуші. Назви літературних джерел слід нумерувати за алфавітом. Зазначається прізвище та ініціали автора, потім повна назва праці, місце і рік видання (якщо твір написано колективом авторів, то починати слід з його назви). Після цитат у тексті реферату або інших посилань на літературне джерело в дужках вказується його порядковий номер за списком використаної літератури, а поряд (після коми) – номер його сторінки, на яку посилався автор. Обсяг реферату – мінімум 11 сторінок, друкованих через півтора інтервали шрифтом № 14 або 15 сторінок, написаних від руки крупним почерком.

IV. Методичні вказівки до самостійного вивчення окремих тем дисципліни «Педагогіка вищої школи»

Тема 1. Педагогіка вищої школи як наука

1. Структура педагогіки вищої школи як навчальної дисципліни.
2. Методи науково-педагогічного дослідження.
3. Процес розвитку і формування особистості.

Основні поняття і категорії*: педагогіка вищої школи, виховання, навчання, освіта, педагогічний процес, розвиток, формування, самовиховання, самоосвіта, саморозвиток, принципи навчання.*

1. Предмет педагогіки вищої школи. Дослідження законів і закономірностей педагогічних явищ і процесів. Функції та понятійний апарат педагогіки. Виховання, навчання й освіта як основні категорії педагогіки вищої школи. Значення цих понять. Структура педагогіки вищої школи як навчальної дисципліни. Головні завдання педагогіки вищої школи.

Місце педагогіки вищої школи в системі антропологічних наук. Розгалужена система педагогічних наук. Загальні (дошкільна, шкільна, соціальна, превентивна (попереджувальна), сурдопедагогіка, тифлопедагогіка, олігофренопедагогіка) та функціональні (педагогіка вищої школи; педагогіка професійно-технічної освіти; галузеві педагогіки: авіаційна, військова, інженерна, медична; педагогіка виправно-трудової системи; педагогіка підвищення кваліфікації й перекваліфікації спеціалістів та робочих кадрів) педагогічні науки. Міжпредметні зв'язки.

2. Головні критерії ефективності науково-педагогічного дослідження, вимоги до його результатів. Методологічні засади педагогіки. Компоненти методологічних рівнів. Метод дослідження як один із прийомів і способів вирішення наукової проблеми.

Метод спостереження як один із емпіричних методів педагогічного дослідження. Ознаки його науковості. Метод педагогічного експерименту як форма пізнання об'єктивної дійсності. Природний і лабораторний експеримент. Етапи його проведення. Характеристика методу запитань. Сутність методу бесіди, інтерв'ювання, тестування, її різновиди.

3. Особистість як предмет дослідження психологічної і педагогічної наук. Проблема особистості. Основні напрями розвитку людини. Зміст понять „формування" та „розвиток особистості". Види розвитку та формування особистості. Основні фактори формування і розвитку особистості. Умови розвитку індивіда як особистості: внутрішні та зовнішні. Характеристика поняття „соціалізація", її основні принципи. Зв'язок виховання з процесом соціалізації. Основні функції виховання. Проблема перетворення вихованця із об'єкта виховання в суб'єкт.

Тематика рефератів

1. Аналіз підходів авторів різних підручників з педагогіки вищої школи до визначення об'єкта, предмета, завдань, категорій і понять педагогіки вищої школи.

2. Зв'язок педагогіки вищої школи з іншими науками: історичний та теоретичний аспекти.

3. Характеристика програми експериментального дослідження будь-якої педагогічної проблеми з використанням методів педагогічного дослідження, доведення її ефективності.

Завдання для самостійної роботи

1. Знайдіть та занотуйте визначення понять «педагогіка вищої школи», «вища освіта», «ліцензування освітньої діяльності», «акредитація освітньої програми», «суб'єкти освітнього процесу», «науково-педагогічні працівники».

2. Аргументуйте, як студентоцентрований підхід реалізується в освітньому процесі?

3. Розкрийте сутність основних функцій педагогіки вищої школи (письмово у таблиці).

№ п/п	Основні функції	Їх сутність

4. Розробіть схему, яка продемонструє зв'язок педагогіки вищої школи з іншими науками.

5. Напишіть педагогічне есе на тему «Чому я вибрав-ла спеціальність А1 Освітні науки, освітньо-професійну програму «Освітні, педагогічні науки (Інклюзивна освіта)»?

6. Складіть кластер на тему «Педагогіка в системі педагогічних наук».

7. У таблицю впишіть методи емпіричного дослідження, охарактеризуйте їх.

№ п/п	Методи емпіричного дослідження	Характеристика

8. Зробіть стислий письмовий аналіз методики проведення педагогічного експерименту.

Тести для самоперевірки

1. Предметом педагогіки вищої школи є:

а) виховна діяльність, яка здійснюється в навчально-виховних закладах;

б) підготовка підростаючого покоління до життя;

в) розкриття закономірностей і механізмів оволодіння знаннями, навичками, вміннями; засвоєння людиною соціально-культурного досвіду;

г) процес цілеспрямованого розвитку і формування людської особистості в умовах її навчання, виховання й освіти.

2. Об'єктом педагогіки вищої школи є:

а) педагогічна система вищої школи;

б) система вищої освіти і педагогічні процеси в ній;

в) система народної освіти і педагогічні процеси в системі вищої школи.

3. Метою педагогіки вищої школи є:

а) дослідження закономірностей розвитку, виховання і навчання здобувачів освіти;

б) дослідження закономірностей розвитку, виховання і навчання здобувачів освіти і розробка на цій основі шляхів удосконалення процесу підготовки кваліфікованого спеціаліста;

в) спрямованість на формування компетентного викладача, який володіє методологією педагогічної науки.

4. Яку функцію виконує педагогіка вищої школи при теоретичному вивченні, описі, аналізі педагогічних явищ і процесів причинно-наслідкових зв'язків?

а) прогностичну;

б) аналітичну;

в) проєктивно-конструктивну.

5. В якій групі вказані всі галузі педагогіки, що складають її систему?

а) філософія, соціологія, шкільна гігієна, педагогіка, психологія, анатомія і фізіологія людини;

б) основи педагогіки, дидактика, теорія виховання, школознавство;

в) педагогічна психологія, педагогічна соціологія, театральна педагогіка, виправно-трудова педагогіка, військова підготовка;

г) загальна педагогіка, вікова, спеціальна педагогіка, методика викладання окремих дисциплін, історія педагогіки, порівняльна педагогіка.

Запитання для самоконтролю

1. Що є предметом педагогіки вищої школи?
2. Виділіть основні періоди розвитку педагогічної науки.
3. Які категорії є ключовими для педагогіки вищої школи?
4. Порівняйте структуру педагогіки вищої школи і загальної педагогіки.
5. Назвіть основні завдання педагогіки вищої школи.
6. Коротко охарактеризуйте основні етапи розвитку педагогіки вищої школи.
7. Охарактеризуйте основні педагогічні поняття.
8. Охарактеризуйте поняття «педагогічний процес».

9. Проаналізуйте елементи педагогічної системи ЗВО.

10. У чому полягає сутність стандартизації в освіті?

11. Охарактеризуйте роль спадковості, середовища і виховання у формуванні особистості людини.

12. Який із означених методів педагогічних досліджень та чому можна назвати активним за впливом на особистість?.

13. Охарактеризуйте одну із функцій педагогічного дослідження з використанням прикладів Вашої майбутньої професійної діяльності.

Тема 2. З історії вищої педагогічної освіти

1. Ретроспектива розвитку освітніх систем і шкіл.
2. Історичні аспекти розвитку освіти в Україні.
3. Освіта в Україні: мета, принципи, структура, заклади освіти.
4. Основні тенденції розвитку педагогічної освіти за кордоном.

Основні поняття і категорії*: система освіти, принципи побудови освіти, гуманізм, демократизм, пріоритетність, інтеграція, прогностичність, реформування, Закон України "Про освіту", коледжі, технікуми, заклади вищої освіти, академії, аспірантура, докторантура.*

1. Основні етапи розвитку вищої освіти і, зокрема вищої педагогічної освіти в Україні. Головні тенденції розвитку вищої педагогічної освіти в Україні, закономірності розвитку педагогічної освіти в кожній окремій країні. Історія становлення вищої освіти в Україні, світовий досвід підготовки педагогів про оригінальність, унікальність регіональних типів педагогічної освіти, спільні тенденції перспективи їх розвитку**.**

2. Передісторія вищої школи освіти в Україні, українська вища педагогічна школа до жовтневого перевороту. Вища педагогічна освіта доби Центральної Ради. Відродження національної педагогічної освіти у незалежній Україні.

3. Особливості принципів освіти: доступність для кожного громадянина, рівність умов для реалізації здібностей; гуманізм, демократизм, пріоритетність загальнолюдських, духовних потреб; органічний зв'язок зі світовою та національною історією та культурою, незалежність від політичних партій; науковий, світський характер освіти, інтеграція з наукою та виробництвом; гнучкість та прогностичність системи освіти, її єдність та наступність, безперервність і різноманітність; поєднання державного управління і громадського самоврядування. Система державних органів управління і громадського самоврядування.

4. Вища педагогічна освіта в США. Система вищої педагогічної освіти у західноєвропейських країнах (Франція, Англія, Німеччина). Система вищої педагогічної освіти в Японії, Китаї, Південній Кореї. Прагнення населення Японії до освіти. Ієрархія освітніх рівнів Японії. Особливості організації роботи студентів і викладачів. Приватна освіта в Японії. Система вступу до японських вищих навчальних закладів. Вища освіта сучасної Німеччини:

минуле і сучасне. Доступ до вищої школи, академічний рік та екзамени. Структура британських університетів і система навчання в них. Місце університетів у системі педагогічної освіти. Форми навчання. Тьюторська система, її особливості. Система американських університетів. Вітчизняний досвід, проблеми розвитку педагогічної освіти у непрофільних університетах.

Тематика рефератів

1. Історія становлення освіти в Україні.
2. Принципи побудови системи освіти в Україні.
3. Характеристика системи освіти однієї із зарубіжних країн.
4. Органи та принципи управління освітою.
5. Причини, наслідки та сила прояву „іспитового синдрому".
6. Порівняйте розвиток про статус приватних вищих закладів освіти Японії, США, України. Спрогнозуйте вітчизняну перспективу.

Завдання для самостійної роботи

1. Графічно зобразіть модель системи вищої освіти в Україні.
2. Складіть хронологічну таблицю основних законодавчих документів щодо розвитку вищої освіти в Україні.

№ з/п	Законодавчі документи	Особливості

3. Заповніть таблицю принципів навчання у вищій школі та поясніть їх значення.

Принципи навчання	Сутність
Свідомості і активності	
Науковості	
Системності та послідовності	
Наочності	
Доступності	
Зв'язку навчання з життям	
Міцності	
Індивідуального підходу	
Емоційності	

4. Рольова гра «Конференція». Обговорення виступів здобувачів освіти, підготовка до опанування доповідей на наукових конференціях.
5. Охарактеризуйте основні принципи побудови системи освіти в Україні.

№ з/п	Принцип побудови системи освіти в Україні	Сутність

6. Підготуйте анотацію до статті (тема має відповідати обраній здобувачем освіти спеціальності).

Тести для самоперевірки

1. Згідно з Дальтон-планом учитель керує навчальним процесом у такий спосіб:

а) дає кожному учневі індивідуальне завдання;

б) встановлює точний термін виконання кожним учнем індивідуального навчання;

в) дає кожному учневі орієнтовний план на день;

г) всі учні опановують програму одночасно;

д) пропонує раціональні методи виконання завдань.

2. Першим ректором Києво-Могилянської академії був: _____

3. В Японії свідоцтва на право викладати видаються педагогам таких видів:

а) _____

б) _____

в) _____

г) _____

4. Вступники до закладів вищої освіти у Франції не мають бути старше:

а) 20 – 24 років;

б) 25 – 30 років;

в) 30 – 35 років;

г) ваш варіант.

5. У США діє літерна система оцінювання. Поясніть, що означають цифри:

а) A;

б) B;

в) C;

г) D;

д) E.

Запитання для самоконтролю

1. Проаналізуйте систему сучасної української освіти письмово у вигляді таблиці.

2. У чому полягає суть безперервності освіти? Обґрунтуйте її доцільність.

3. Назвіть основні шляхи реформування та стратегічні завдання сучасної української педагогіки.

4. Визначте методи і завдання освіти.

5. У яких формах здійснюється освітній процес у вищій школі?

Тема 3. Система сучасної освіти, перспективи її реформування

1. Зміст освіти.
2. Система сучасної освіти.
3. Державні нормативні документи, що визначають зміст освіти.

Основні поняття і категорії: *зміст освіти, компоненти змісту освіти, система освіти, принципи побудови освіти, гуманізм, демократизм, пріоритетність, інтеграція, прогностичність, реформування, навчальний план, навчальні програми, освітні та освітньо-кваліфікаційні рівні, освітньо-професійні й освітньо-наукові програми, державний стандарт, нормативні навчальні дисципліни, навчальні підручники та посібники, державна атестація, акредитація.*

1. Поняття про зміст освіти. Відомі підходи до визначення змісту освіти: теорія формальної (студентові не давався великий обсяг матеріалу, а лише той, що розвивав розумові сили, мислення, уяву, пам'ять, здібності) та матеріальної (головним критерієм визначення змісту освіти є практичне значення, а не розвиваючий характер знань) освіти.

Мета та завдання освіти (за текстом Закону «Про освіту»). Особливості принципів освіти. Соціальні, професійні та культурні вимоги до змісту освіти. Наукові вимоги до змісту загальної середньої освіти. Компоненти змісту освіти. Система державних органів управління і громадського самоврядування. Наукові ступені. Підготовка науково-педагогічних та наукових кадрів. Система контролю за рівнем засвоєння змісту у процесі навчання. Характеристика поняття спеціалізації як основної риси вищої освіти, особливостей її історичного розвитку.

Характеристика освітньо-кваліфікаційних рівнів. Атестація ЗВО, науково-дослідна робота, спеціалізація, підвищення кваліфікації, перепідготовка кадрів; культурно-освітня, методична, видавнича, фінансово-господарська, виробничо-комерційна діяльність.

Самоосвіта громадян. Особливості післядипломної освіти. Специфіка аспірантури та докторантури як основної форми підготовки науково-педагогічних і наукових кадрів.

2. Система освіти України (дошкільні, шкільні, позашкільні, професійно-технічні, заклади вищої освіти, наукові, науково-методичні і методичні установи, науково-виробничі підприємства, державні та місцеві органи управління освітою, самоврядування в галузі освіти). Характеристика

дошкільних, загально середніх, позашкільних, професійно-технічних закладів; шляхи реформування їх виховання.

Основні ланки структури освіти в нашій державі (згідно з Законом України «Про освіту»). Забезпечення вищої освіти фундаментальною, науковою, професійною та практичною підготовкою відповідно до покликання, інтересів і здібностей громадян, перепідготовкою та підвищенням їх кваліфікації.

Аналіз рівнів акредитації відповідно до статусу закладів вищої освіти.

3. Державні нормативні документи, що визначають зміст освіти. Аналіз вихідних державних документів; планування організації освітнього процесу у вищій школі; характеристика їх основних етапів; вироблення загальних принципів відбору і концентрації навчального матеріалу за кожною спеціальністю на основі наукового обґрунтування загальних принципів; визначення змісту навчання, організації і планування.

Характеристика навчальних програм. Етапи визначення системи навчальних дисциплін. Дисципліни загальнонаукового, профілюючого та спеціального циклів.

Навчальні підручники та посібники, їх основне призначення. Компоненти підручника. Генетичний, логічний, психологічний принципи формування змісту навчального матеріалу підручника. Метод викладу матеріалу. Репродуктивні та продуктивні запитання і завдання.

Перспективи розвитку змісту освіти у сучасних навчально-виховних закладах. Виділення сфери професійної діяльності. Розкриття змісту поняття «профіль навчання». Визначення етапів системи навчальних дисциплін. Технологія розробки і затвердження навчальних планів та програм, розкладу навчальних занять; забезпечення їх методично правильної послідовності.

Зміст понять “модуль”, “модульний підхід”, особливості функціонування модульної системи, наслідки її запровадження, зміщення акцентів в мотивації роботи здобувачів та викладачів.

Тематика рефератів

1. Історія становлення освіти в Україні.
2. Принципи побудови системи освіти в Україні.
3. Характеристика системи освіти однієї із зарубіжних країн.
4. Органи та принципи управління освітою.

Завдання для самостійної роботи

1. Розробіть тестові завдання на відповідність (тема за вибором здобувача).

2. Проаналізуйте методи активізації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти

№ з/п	Форми навчальної діяльності	Методи активізації

3. Визначте «зайве» слово, словосполучення й підкресліть його, зазначте (в дужках) узагальнююче поняття для трьох інших слів:

- принцип, форма, стиль, метод (стиль, основні поняття дидактики);
- бесіда, урок, ілюстрація, вправа (урок, методи навчання);
- проблемний виклад, пошуковий, дослідний, фронтальне опитування (фронтальне опитування, методи проблемного навчання).

4. Підготуйте (випишіть) 10-15 бібліографічних посилань за Державним стандартом (за обраною спеціальністю). ДСТУ 8302:2015.

5. Запишіть в таблиці, проаналізуйте основні проблеми розвитку вищої освіти України та запропонуйте шляхи їх вирішення.

№ з/п	Основні проблеми розвитку вищої освіти України	Шляхи вирішення

6. Доповніть речення:

Фундаменталізація дисциплін професійно-педагогічної підготовки – це _____.

Гуманітаризація має забезпечити – _____.

Особливості категорії «освіта» як системи – це _____.

Тести для самоперевірки

1. Учене звання доцента за відповідних умов може бути присвоєне таким категоріям фахівців:

а) кандидату наук;
б) доктору наук;
в) спеціалісту;
д) бакалавру.
г) магістру;

2. Найважливішим документом, що фіксує зміст освіти на рівні загального теоретичного уявлення, є:

а) навчальний план;
б) освітньо-професійна програма;
в) навчальна програма.

3. Визначити рівні реалізації змісту освіти:

а) навчальний план;

б) навчальна програма;

в) підручник, навчальний посібник;

г) конкретна методика викладання.

4. Тьюторська система навчання – це:

а) метод безпосереднього впливу на студентів;

б) метод активізації навчально-пізнавальних дій;

в) офіційно проголошена на противагу лекціям частина англійської університетської системи, що передбачає кількісне співвідношення викладачів і студентів один до одного або один до двох;

г) метод перевірки й оцінки знань, навичок та вмінь.

5. Негайні результати дають такі методи контролю навчальної діяльності:

а) дидактичні тести;

б) усна перевірка;

в) письмовий контроль;

г) перевірка практичних навичок і вмінь.

6. Зміст вищої освіти розглядається як педагогічно адаптований соціальний досвід в усій його структурній повноті, що складається з чотирьох елементів. Який з елементів досліджується у формі результатів-знань про природу, суспільство, техніку, мислення й способи діяльності?

а) досвід творчої діяльності;

б) досвід здійснення відомих способів діяльності;

в) досвід здійснення емоційно-оціночних ставлень;

г) досвід пізнавальної діяльності.

Запитання для самоперевірки

1. Охарактеризуйте роль спадковості, середовища і виховання у формуванні особистості людини.

2. Який із означених методів педагогічних досліджень та чому можна назвати активним за впливом на особистість? (педагогічне спостереження, анкетування, педагогічний тест, педагогічний експеримент, вивчення продуктів дитячої діяльності, вивчення шкільної документації).

3. Охарактеризуйте одну із функцій педагогічного дослідження з використанням прикладів вашої майбутньої професійної діяльності.

4. Чи здатне цілеспрямоване виховання повністю нейтралізувати вплив негативних факторів середовища на дитину?

5. Зробити стислий письмовий аналіз методики проведення педагогічного експерименту.

6. Обґрунтуйте, чому використання кредиту максимально індивідуалізує та демократизує навчальний процес.

7. Поясніть, чому кредитно-модульна система більш пристосована для принципів освіти впродовж усього життя.

8. Яка різниця між навчальним планом і навчальною програмою?

9. Назвіть принципи побудови навчальних планів.
10. Яка існує процедура державної атестації здобувача вищої освіти.
11. Що розуміють під акредитацією закладу вищої освіти?

Тема 4. Нові технології навчання у вищій школі

1. Інноваційність як ознака сучасності.
2. Інтерактивні технології навчання та їх сутність.
3. Поняття про творчий процес.

Основні поняття і категорії: *інноваційність, інновація, технологія, гуманістична педагогіка, педагогіка співробітництва, інтерактивна методика, інтерактивна технологія, творчість, креативність, творчий процес, задатки, здібності, геніальність, талант, обдарованість.*

1. Інноваційні тенденції розвитку сучасної освіти. Інноваційність як ознака сучасності. Специфічні особливості інноваційного навчання. Характерні ознаки гуманістичної педагогіки. Гуманістична спрямованість освітніх інноваційних процесів. Педагогіка співробітництва. Педагогічна інноватика в структурі наукового знання. Сутність педагогічної інноватики. Інноваційні освітні процеси. Інноваційна діяльність. Структура педагогічної інноватики. Класифікація педагогічних нововведень. Інноваційні процеси у системі освіти. Закони перебігу інноваційних педагогічних процесів. Принципи управління інноваційними освітніми процесами. Структура і динаміка розвитку освітніх інноваційних процесів.

2. Формування інтерактивних технологій навчання. Технології інтерактивного навчання. Інтерактивні технології кооперативного навчання. Технології колективно-групового навчання. Технології ситуативного моделювання. Технології опрацювання дискусійних питань.

Роль інтерактивних технологій у розвитку пізнавальних інтересів учнів. Методи роботи в малих групах. Методичні прийоми, які впливають на формування мотивації. Методичні прийоми для перевірки домашньої роботи.

3. Поняття про творчий процес. Особливості творчої діяльності. Психологічні особливості творчості в різних галузях діяльності. Види творчості, їх специфіка. Основні функції видів творчості: гносеологічна, аксіологічна, евристико-конструктивна, репрезентативна. Роль досвіду життєвих вражень у творчості. Технічна творчість. Винахідництво як частина технічної творчості. Бар'єри винахідництва.

Художня творчість як синкретична єдність основних видів діяльності: пізнавальної, ціннісно-орієнтаційної, перетворюючої та комунікативної. Поняття про наукову творчість. Роль різних видів мислення та емоцій у художній та науковий творчості. Бар'єри творчості. Спеціальні методи стимуляції творчої діяльності. Етапи розвитку творчості. Формально-логічні і інтуїтивно-евристичні засоби. Основні умови формування і прояву інтуїції. Психологія творчої особистості. Креативність як системна якість інтелекту. Класифікація здібностей. Обдарованість, талант, геніальність.

Тематика рефератів

1. Характерні ознаки гуманістичної педагогіки.
2. Технології інтерактивного навчання.
3. Роль досвіду життєвих вражень у творчості.

Завдання для самостійної роботи

1. Складіть кластер на тему «Інтерактивні технології».
2. Охарактеризуйте кейс-технологію.
3. Складіть таблицю інноваційних технологій навчання у вищій школі, зазначте їх специфіку.

№ з/п	Інноваційні технології навчання у вищій школі	Специфіка

4. Охарактеризуйте технологію особистісно орієнтованого навчання.
5. Складіть перелік проблемних питань (у таблиці), пов'язаних із технологізацією освітнього процесу.

№ з/п	Проблемні питання

6. Використовуючи методи дослідження, вивчіть:

а) самооцінку студента;

б) характер взаємин в академічній групі

Тести для самоперевірки:

1. Визначити рівні реалізації змісту освіти:

а) навчальний план;

б) навчальна програма;

в) підручник, навчальний посібник;

г) конкретна методика викладання.

2. Основні законодавчі органи британських університетів:

а) ректорат;

б) вчена рада;

в) суд;

г) рада;

д) сенат.

3. Засвоєння матеріалу передбачає:

а) перетворення матеріалу у форму індивідуальної діяльності, у здатність застосовувати його при розв'язанні професійних завдань;

б) формування ціннісних орієнтацій, що пов'язані з професійною діяльністю;

в) безумовне виконання настанов групи, її рішень і порад;

г) обговорення різних точок зору;

д) правильної відповіді немає.

4. До параметрів креативності відносять:

а) оригінальність;

б) семантичну гнучкість;

в) образну адаптивну гнучкість (зміна форми стимулу, щоб побачити в ньому нові ознаки);

г) здатність народжувати нові ідеї в нерегламентованих умовах;

д) усі відповіді правильні.

5. Педагогічна технологія – це:

а) цільова, відносно завершена сукупність взаємозалежних циклів навчальної, виховної та освітньої розвивальної взаємодії викладача і здобувачів;

б) продумана у всіх деталях модель педагогічної діяльності з проектування, організації та проведенні педагогічного процесу з безумовним забезпеченням комфортних умов для здобувачів та викладачів із досягненням гарантованих результатів;

в) процес підготовки і передачі інформації, який відкриває нові варіанти навчання, пов’язані з унікальними можливостями сучасних засобів.

Запитання для самоконтролю

1. Назвіть форми активізації навчального процесу.
2. Проаналізуйте дидактичні засоби активізації процесу навчання.
3. Охарактеризуйте педагогічні освітні технології.
4. Опишіть кредитно-модульну технологію навчання.
5. Охарактеризуйте інформаційно-комунікативну технологію.
6. Охарактеризуйте технологію проблемного навчання та ігрові технології навчання.
7. Проаналізуйте методи формування зацікавленості до навчання.
8. Ігрове проектування, його сутність.
9. Проаналізуйте сутність операційно-рольових і ділових ігор.
9. Опишіть методику розробки ділових ігор та організацію їх проведення.

Тема 5. Логіка і методи педагогічних досліджень

1. Зміст поняття «наукове дослідження».
2. Характеристика методів і принципів педагогічних досліджень.
2. Особливості педагогічного дослідження.

Основні поняття і категорії: *наукове дослідження, фундаментальні та прикладні наукові дослідження, критерії ефективності науково-педагогічного дослідження, методологічне підґрунтя, методологічні принципи, метод, педагогічне дослідження, педагогічний експеримент, спостереження, бесіда, інтерв'ю, анкетування, тести, аналіз продуктів діяльності, соціометрія, референтометрія, надійність, валідність, формуючий, констатуючий експеримент, об'єкт, предмет, гіпотеза.*

1. Зміст поняття «наукове дослідження». Головні критерії ефективності науково-педагогічного дослідження, вимоги до його результатів. Методологія як наука про головні підходи, принципи побудови, форми і способи пізнання та зміни навколишнього світу. Предмет, об'єкт, функції методології. Рівні методології. Компоненти методологічних рівнів.

2. Методи педагогічного дослідження як способи вивчення педагогічних явищ, одержання наукової інформації про них з метою встановлення закономірних зв'язків, відносин і побудови наукових теорій.

Метод спостереження як один із емпіричних методів педагогічного дослідження. Ознаки його науковості (цілеспрямованість, наявність гіпотези), вимоги (природність, ведення щоденника, точне визначення об'єкта і предмета спостереження, обмеження дослідником конкретних критеріїв оцінки цих ознак, чіткість і тривалість спостереження). Форми спостереження. Метод педагогічного експерименту як форма пізнання об'єктивної дійсності. Природний і лабораторний експеримент: етапи його проведення. Формуючий та констатуючий експеримент.

Характеристика методу запитань (інтерв'ю, бесіда, анкетне опитування, тестування). Сутність методу бесіди, інтерв'ювання, тестування, її різновиди. Види інтерв'ювання ((стандартизоване (формалізоване), напівстандартизоване (сфокусоване), не стандартизоване)). Засоби реєстрації даних бесіди (інтерв'ю): діловий запис, запис по пам'яті, механічний звукозапис.

Тестування як метод діагностики, який використовує стандартизовані запитання і завдання, що мають визначену шкалу значень. Етапи цього процесу (вибір тесту, проведення тестування, інтерпретація результатів) та види тестів (тести досягнень, інтелекту, креативності, критеріально-орієнтровані, особистісні, проективні, тест Роршаха, тематичний апперцепційний тест (ТАТ0), опитувальник Айзенка). Референтометрія як один із соціометричних методів, спрямований на виявлення референтності кожного члена групи. Аналіз продуктів діяльності як метод опосередкованого емпіричного вивчення людини через розпредмечування, аналіз, інтерпретацію матеріальних та ідеальних (тексти, музика, живопис) продуктів діяльності.

3. Педагогічне дослідження як спеціально організований науковий процес пізнання педагогічного середовища, педагогічних явищ, фактів, суб'єктів та об'єктів педагогічної взаємодії в умовах діяльності, а також

зв'язків і відносин між ними. Структурні компоненти педагогічного дослідження. Надійність і валідність дослідження.

Методи педагогічного дослідження як способи вивчення педагогічних явищ, одержання наукової інформації про них з метою встановлення закономірних зв'язків, відносин і побудови наукових теорій. Класифікація методів педагогічного дослідження (методи вивчення педагогічного досвіду, методи теоретичного дослідження і математичні методи). Експертна оцінка,її особливості. Метод Дельфи. Морфологічний метод.

Тематика рефератів

1. Сутність педагогічного процесу як цілісної системи.
2. Характеристика основних компонентів педагогічного дослідження.
3. Сутність педагогічного експерименту як методу вивчення педагогічних явищ.

Завдання для самостійної роботи

1. Покажіть на конкретному прикладі значення окремого мотиву учіння здобувача в досягненні ним успіхів у навчанні.
2. Проаналізуйте наведені висловлювання видатних персоналій, що націлюють і надихають на самовдосконалення фахівців будь-якого профілю. Обґрунтуйте свою думку. – «Примушуй себе робити те, що не хочеться, але треба. Обов'язок – головне джерело формування волі» (В.О. Сухомлинський). – «Вважай нещасливим той день або ту годину, коли ти не засвоїв нічого і нічого не додав до своєї освіти» (Я. А. Коменський). – «Поглиблювати свої знання можна лише тоді, коли дивишся безпосередньо в очі своєму незнанню» (К. Д. Ушинський).
3. Проаналізуйте дидактичні вимоги до електронних навчальних засобів. Опишіть вимоги, яким має відповідати наукова інформація.
4. Використовуючи поняття і ключові слова обраної на власний вибір теми, складіть кросворд.
5. Допишіть відсутні критерії.

Педагогічна технологія повинна задовольняти основним критеріям технологічності:

а) концептуальність;
б) системність;
в) логічність;
г)_____;
д) _____;
е)_____.

Тести для самоконтролю

1. Надійність у дослідженні включає:

а) ступінь узгодженості результатів, які дослідник одержує при багаторазовому застосуванні методики виміру;

б) показник точності, з якою методика вимірює те, для чого вона створена;

в) вивчення психологічних засад наукової творчості, вдосконалення професіоналізму й підвищення педагогічної майстерності викладачів;

г) надання психологічної допомоги та підтримки всім учасникам педагогічного процесу, особливо в періоди особистісних криз і професійного самоствердження;

д) вчення про методи пізнання та перетворення світу.

2. Методика дослідження передбачає:

а) показник точності, з якою методика вимірює те, для чого вона створена;

б) числове співвідношення двох різних змінних;

в) конкретизацію втілення методу – вироблений спосіб організації взаємодії суб'єкта і об'єкта дослідження на основі конкретного матеріалу й визначеної процедури;

г) ступінь узгодженості результатів, які дослідник одержує при багаторазовому застосуванні методики виміру;

3. Лонгітюдний метод дослідження передбачає:

а) порівняльне вивчення умов розвитку і навчання близнюків;

б) цілеспрямовану дію з метою формування певних якостей;

в) вибіркові записи і аналіз спостережень;

г) багаторазове обстеження одних і тих же осіб протягом тривалого часу, що іноді вимірюється десятками років.

4. Формуючий експеримент – це:

а) вихідний матеріал для подальшого психологічного дослідження;

б) перебудова психолого-педагогічної практики, що призводить до істотних видозмін ходу психічного розвитку і характерних особливостей респондентів;

в) проведення досліджень у психологічній лабораторії, яку оснащено спеціальними приладами;

г) відтворення поведінки респондентів в експериментальній ситуації на різних рівнях абстракції типових для життєвих ситуацій дій або діяльності;

5. Який із означених методів педагогічних досліджень можна назвати активним впливом на особистість?:

а) педагогічне спостереження;

б) анкетування;

в) педагогічний тест;

г) педагогічний експеримент;

д) вивчення продуктів діяльності.

6. До яких методів дослідження належать: аналіз, синтез, порівняння, індукції і дедукції, абстрагування, конкретизації, узагальнення, моделювання?

а) практичних;

б) теоретичних;

в) загальнонаукових.

Запитання для самоконтролю

1. Розкрийте сутність поняття «педагогічне дослідження».

2. Охарактеризуйте методи педагогічного дослідження. Розкрийте сутність методу педагогічного спостереження.

3. У чому сутність методів опитування?

4. Охарактеризуйте методи вивчення продуктів діяльності, вивчення документації, експертної оцінки, незалежних характеристик, парних порівнянь та доцільність використання їх у педагогічній практиці.

5. У чому особливість методу «мозкового штурму», методу сценаріїв, методу Дельфи і морфологічного методу?

6. Назвіть позитивні й негативні сторони методів науково-педагогічного дослідження.

Тема 6. Сутність процесу навчання у вищій школі

1. Структура процесу навчання.

2. Сучасні види навчання.

3. Методи навчання.

Основні поняття і категорії: *навчання, наукове пізнання, види навчання, індивідуально-групова система середньовіччя, класно-урочна система, белл-ланкастерська система, дальтон-план, лабораторно-бригадна організація навчання, пояснювально-ілюстративне навчання, проблемне навчання, програмоване навчання, лінійна система, розгалужена система, диференційоване навчання, модульно-рейтингова система, модуль, рейтинг, принципи навчання, функції навчання, методи навчання, засоби навчання.*

1. Навчання і наукове пізнання як процеси пізнання істини, об'єктивної реальності. Мета та основні функції процесу навчання. Способи навчання та особливості його мотивів. Структурні компоненти, рівні навчання, психологічні вимоги до нього, структурні елементи.

Процес навчання як система, його елементи. Основні ознаки гуманістично спрямованого навчального процесу. Характеристика понять «модель навчання», «модель навчального процесу». Аналіз структурних компонентів дидактичного процесу. Загальні цілі навчання в національній системі освіти. Рівні навчання, психологічні вимоги до навчання. Мотивація та мотив навчально-пізнавальної діяльності. Внутрішні мотиви. Процес опанування учнями знань, навичок та вмінь. Види навичок та вмінь.

Система індивідуального навчання шкіл давнього світу, індивідуально-групова система середньовіччя, класно-урочна система, белл-ланкастерська система, дальтон-план, лабораторно-бригадна організація навчання у другій половині XX ст. Характеристика основних видів навчання. Етапи пояснювально-ілюстративного навчання, його позитивні та негативні

сторони. Характеристика проблемного навчання, його компонентів, етапів та шляхів створення проблемних ситуацій. Особливості програмованого навчання, характерні риси лінійної та розгалуженої системи. Характеристика диференційованого навчання. Шляхи здійснення диференційованого навчання у ЗВО, їх характеристика. Особливості модульно-рейтингової системи, її позитиви та негативи.

Характеристика функцій освітнього процесу. Способи навчання та особливості його мотивів. Характеристика основних закономірностей. Характеристика законів навчального процесу, їх функції. Закономірності навчального процесу та їх класифікація.

Характеристика дидактичних принципів навчання та їх класифікація. Класифікація принципів навчання за Я.–А. Коменським (наочність, свідомість, систематичність, послідовність, доступність, міцність засвоєння знань), А. Дістервегом (вимоги до змісту навчання, до вчителя, до учня), К. Ушинським (своєчасність, поступовість, органічність, постійність, стійкість засвоєння знань, самостійність учнів, відсутність надмірної напруженості та надмірної легкості, правильність, свідомість і активність навчання, наочність, послідовність, міцність знань і навичок).

2. Навчання і наукове пізнання як процеси пізнання істини, об'єктивної реальності. Мета та основні функції процесу навчання. Способи навчання та особливості його мотивів. Структурні компоненти, рівні навчання, психологічні вимоги до нього, структурні елементи навчального процесу. Етапи пояснювально-ілюстративного навчання, його позитивні та негативні сторони. Характеристика проблемного навчання, його компоненти, етапи та шляхи створення проблемних ситуацій.

Особливості програмованого навчання, характерні риси лінійної та розгалуженої системи. Необхідні чинники успішного засвоєння знань. Значення комп'ютера як засобу навчання. Програми, які використовують у закладах освіти (навчальні, діагностичні (тестові), тренувальні, імітаційні, моделюючі, „мікросвіт", бази даних, інструментальні) та їх характеристика.

Характеристика диференційованого навчання як спеціально-організованої навчально-пізнавальної діяльності, яка враховує вікові та індивідуальні особливості здобувачів, їхній життєвий досвід. Шляхи здійснення диференційованого навчання у ЗВО, їх характеристика.

3. Сутність понять «метод навчання» і «прийом навчання». Залежність ефективності навчання від уміння викладача обирати метод чи прийом навчання в конкретних умовах для кожного заняття.

Класифікація методів навчання з урахуванням того, що вони мають вирішувати дидактичне завдання. Характеристика критеріїв, підходів до класифікації методів навчання: а) словесні, наочні та практичні; б) за основними дидактичними завданнями, які необхідно вирішувати на конкретному етапі навчання: методи оволодіння знаннями, формування умінь і навичок, застосування отриманих знань, умінь і навичок; в) за характером

пізнавальної діяльності: пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, проблемного викладу, частково-пошукові, дослідницькі.

Методи навчання (методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності; методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності; методи контролю і самоконтролю навчально-пізнавальної діяльності). Залежність ефективності кожного методу від суб'єктивної частини, тобто від педагогічного мистецтва, натхнення, творчості, прояву особистісного «Я» викладача.

Характер взаємин між викладачами і студентами. Перевага методів викладання (авторитарна парадигма освіти – фронтальне спілкування, стандартність оцінок знань, навичок і вмінь, примусовість, трансляційна форма передавання навчальної інформації викладачем, пасивність студентів); перевага прийомів співтворчості, співробітництва (гуманістична парадигма – особистісний розвиток кожного студента, індивідуалізація і диференціація навчання, використання програм розвитку, застосування прийомів розвитку творчого мислення, самоактуалізація студентів.

Тематика рефератів

1. Сучасні види навчання.
2. Взаємозв'язок методів і форм організації навчання.
3. Зв'язок між словесними, наочними і практичними методами навчання.

Завдання для самостійної роботи

1. Напишіть статтю (тема має відповідати обраній студентом спеціальності).
2. Покажіть на конкретному прикладі значення окремого мотиву учіння студента в досягненні ним успіхів у навчанні.
3. Уявіть себе викладачем ЗВО. З метою підвищення рівня сприймання і засвоєння студентами інформації на лекційних і семінарських заняттях: назвіть та обґрунтуйте причини, які знижують рівень сприймання і засвоєння студентами інформації та запропонуйте заходи щодо підвищення цього рівня.
4. Розкажіть про умови організації науково-дослідної роботи здобувачів освіти.
5. Доповніть речення:

Дистанційне навчання – це _____.
Принципи дистанційного навчання – це _____.
Переваги дистанційного навчання – це _____.
Недоліки дистанційного навчання – це _____.
Інтерактивне навчання – це _____
Семінарські заняття – це _____.
Тренінгове заняття – це _____.
Семінар-дискусія – це _____.
Науковий семінар – це _____.
Лабораторне заняття – це _____.

Комп'ютерний практикум – це _____

Методи контролю – це _____.

Взаємоконтроль знань – це _____.

Комбіноване (ущільнене) опитування – це _____.

Тестовий контроль – це _____.

Самоконтроль – це _____.

Критерії оцінки – це _____.

6. Змоделюйте варіанти ситуації. Ви прийшли на лекцію. П'ята пара. Здобувачі зустрічають вас незадоволеними поглядами, оскільки вони дуже втомлені. Які ваші дії? Що ви скажете студентам, щоб їх підбадьорити і налаштувати на лекцію? Може запропонуєте лекцію у формі гри або тренінгу?

7. Поясніть на прикладах різницю між трьома педагогічними методами:

а) бесідою як методом навчання;

б) бесідою як методом виховання;

в) бесідою як методом педагогічних досліджень

Тести для самоконтролю

1. Принципи навчання – це

а) основні положення, що визначають зміст, організаційні форми та методи роботи навчального закладу;

б) сукупність методів, спрямованих на передачу і засвоєння знань, формування умінь і навичок;

в) зумовленість навчання суспільними потребами та умовами;

г) зв'язок навчання з життям.

2. Закономірність навчання – це:

а) процес розумової діяльності, спрямований на розкриття істотних ознак, якостей предметів, явищ і процесів;

б) процес цілеспрямованого відображення об'єктивної реальності у свідомості людей;

в) свідома діяльність особистості, яка спрямована на вироблення в себе позитивних рис і подолання негативних;

г) об'єктивний, стійкий та істотний зв'язок у навчальному процесі, що зумовлює його ефективність;

3. Метод навчання – це:

а) процес цілеспрямованого відображення об'єктивної реальності;

б) система рухів, спрямованих на певний об'єкт;

в) різноманітні види діяльності, твори духовної,матеріальної культури;

г) спосіб упорядкованої взаємодії викладачів та здобувачів, за допомогою якого вирішуються проблеми освіти, виховання і розвитку в процесі навчання.

4. До наочних методів навчання належать:

а) графічні роботи, демонстрування, самостійне спостереження;

б) демонстрування, самостійне спостереження, ілюстрування;

в) графічні роботи, вправи, лабораторні роботи;

г) вправи, самостійне спостереження, демонстрування;

д) лабораторні роботи, вправи, демонстрування.

5. Практичні методи навчання входять до складу:

а) методів організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності;

б) методів стимулювання та мотивації навчально-пізнавальної діяльності;

в) методів контролю та самоконтролю;

г) бінарних методів;

д) імітаційних методів.

Запитання для самоконтролю

1. У чому полягає сутність процесу навчання?
2. Чому процес навчання має двосторонній характер?
3. Назвіть основні функції процесу навчання.
4. Охарактеризуйте основні закономірності навчання.
5. Назвіть основні методи і принципи навчання.
6. Як між собою пов'язані методи і форми організації навчання?
7. Коли в навчанні використовують методи заохочення і покарання?
8. Назвіть національні принципи навчання.
9. Вирішенню яких дидактичних проблем, завдань сприяє диференційоване навчання?
10. Яке навчання називається проблемним?
11. Які методи стимулювання ви знаєте?

.

Тема 7. Інтерактивні методи навчання

1. Інтерактивне навчання.
2. Інтерактивні технології навчання та їх сутність.
3. Поняття про творчий процес.

Основні поняття і категорії: *інноваційність, інновація, технологія, гуманістична педагогіка, педагогіка співробітництва, інтерактивна методика, інтерактивна технологія, творчість, креативність, творчий процес, види творчості, задатки, здібності, геніальність, талант.*

1. Інтерактивні технології навчання та їх сутність. "Поняття інтерактивна методика" та "інтерактивна технологія". Формування інтерактивних технологій навчання. Технології інтерактивного навчання. Інтерактивні технології кооперативного навчання. Технології колективно-групового навчання. Технології ситуативного моделювання. Технології опрацювання дискусійних питань.

2. Роль інтерактивних технологій у розвитку пізнавальних інтересів учнів. Методи роботи в малих групах. Методичні прийоми, які впливають на формування мотивації. Методичні прийоми для перевірки домашньої роботи.

3. Поняття про творчий процес. Особливості творчої діяльності. Психологічні особливості творчості в різних галузях діяльності. Види творчості, їх специфіка. Основні функції видів творчості: гносеологічна, аксіологічна, евристико-конструктивна, репрезентативна. Роль досвіду життєвих вражень у творчості. Технічна творчість. Винахідництво як частина технічної творчості. Бар'єри винахідництва.

Художня творчість як синкретична єдність основних видів діяльності: пізнавальної, ціннісно-орієнтаційної, перетворюючої та комунікативної. Поняття про наукову творчість. Роль різних видів мислення та емоцій у художній та науковий творчості. Бар'єри творчості. Спеціальні методи стимуляції творчої діяльності. Етапи розвитку творчості. Формально-логічні і інтуїтивно-евристичні засоби. Основні умови формування і прояву інтуїції. Психологія творчої особистості. Креативність як системна якість інтелекту.

Завдання для самостійної роботи

1. Рольова гра «Конференція». Обговорення виступів студентів, підготовка до опанування доповідей на наукових конференціях.

2. Заповніть таблицю, подану нижче (за прикладом описаної дискусії):

Метод	Зміст	Методичні поради	Переваги	Недоліки
Рольова гра				
Метод кейсів				
Метод "мозкового штурму"				
Дискусія	Вільний вербальний обмін знаннями, ідеями чи думками між викладачем і студентами та між студентами.	Часові та етичні рамки мають бути обговорені до початку дискусії. На початку заняття обов'язково повинна бути чітко визначена мета дискусії. Необхідно створити сприятливе емоційно - психологічне середовище, забезпечити можливість вільного обміну думками	Демонстрація розуміння. Активне опанування знаннями. Активна взаємодія.	Можливе відхилення від теми. Сильна залежність від рівня підготовки студентської групи.

3. Підготуйте (випишіть) 10-15 бібліографічних посилань за Державним стандартом (за обраною спеціальністю). ДСТУ 8302:2015.

4. Опишіть позитивні та негативні якості методу синектики.

5. Проаналізуйте принципи, на яких базується метод вільних асоціацій.

6. Охарактеризуйте дидактичні ігри та їх функції.

7. Визначте особливості організації та проведення ділових ігор.

8. Які методи навчання, на вашу думку, орієнтовані на формування творчої особистості? Відповідь аргументуйте.

9. Напишіть анотацію до статті (тема має відповідати обраній студентом спеціальності).

10. Підготуйте коротку (до 5 хв) захоплюючу розповідь за своєю спеціальністю.

Тести для самоперевірки

1. Науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти спрямована на розвиток у майбутніх педагогів і науковців нахилів до пошукової, дослідницької діяльності і до:

а) репродуктивного розв'язання навчально-виховних завдань в освітніх закладах, на формування умінь і навичок застосування дослідницьких методів для розв'язання практичних проблем навчання і виховання;

б) творчого розв'язання навчально-виховних завдань в освітніх закладах;

в) творчого розв'язання навчально-виховних завдань в освітніх закладах, формування умінь і навичок застосування дослідницьких методів для розв'язання практичних і теоретичних проблем навчання і виховання;

г) творчого розв'язання навчально-виховних завдань в освітніх закладах, на формування умінь застосування дослідницьких методів для розв'язання теоретичних проблем навчання.

2. Засвоєння матеріалу передбачає:

а) перетворення матеріалу у форму індивідуальної діяльності, у здатність застосовувати його при розв'язанні професійних завдань;

б) формування ціннісних орієнтацій, що пов'язані з професією;

в) безумовне виконання настанов групи, її рішень і порад;

г) обговорення різних точок зору;

д) правильної відповіді немає.

3. До параметрів креативності відносять:

а) оригінальність;

б) семантичну гнучкість;

в) образну адаптивну гнучкість (зміна форми стимулу, щоб побачити в ньому нові ознаки);

г) здатність народжувати нові ідеї в нерегламентованих умовах;

д) усі відповіді правильні.

Запитання для самоконтролю

1. Форми активізації навчального процесу.
2. Дидактичні засоби активізації процесу навчання.
3. Педагогічні освітні технології.
4. Суб'єкт-суб'єктні відносини в навчальному процесі.
5. Методи формування зацікавленості до навчання.
6. Порівняльна характеристика моделей навчання.
7. Переваги і недоліки роботи в групах та парах (діадах).

Тема 8-9. Сучасні форми організації навчання, методика їх проведення

1. Характеристика основних форм навчання у ЗВО.

2. Лекція як неімітаційний метод активізації навчально-пізнавальної діяльності.

3. Семінарські заняття як форма організації навчання

4. Індивідуальні заняття у вищій школі.

Основні поняття і категорії: *форми організації навчання, педагогічне навчання, белл-ланкастерська система навчання, лекція, проблемна лекція, візуальна лекція, лекція вдвох, лекція із заздалегідь запланованими помилками, курсова робота, дипломна робота, семінар, лабораторні роботи, практикум, колоквіум, види практики*

1. Характеристика основних форм навчання у ЗВО (лекція, екскурсія, семінар, практикум, домашня навчальна робота, факультатив, предметний гурток, консультація, лабораторна робота, практикум, самостійна та науково-дослідна робота, виробнича практика, виконання контрольних, курсових та дипломних робіт).

Особливості активності засвоєння студентами знань, формування у них умінь та навичок, залежність їх не лише від вдалого підбору методів і прийомів навчання, а й від форм організації навчальної роботи.

Особливості сучасних організаційних форм навчання. Організаційні форми навчання. Головні закономірності процесу навчання, залежність результатів навчання від урахування викладачем потреб студентів, рівня їхньої підготовки, залежність характеру активності студентів від виду діяльності, яку організовує викладач відповідно до змісту навчального матеріалу й методики його засвоєння. Основні форми навчання.

2. Розгляд особливостей лекції як основної форми організації навчання, специфіки підготовки до неї. Поділ лекцій за дидактичним призначенням, їх характеристика. Інформаційна лекція як найпоширеніший різновид лекції, яка передбачає передавання студентам обсягу інформації з певної дисципліни шляхом послідовного розкриття наукових фактів, явищ, процесів. Лектор, створивши проблемну ситуацію, спонукає студентів до пошуків вирішення проблеми, крок за кроком підводячи їх до наміченої мети – лекції – візуалізації. Лекція вдвох передбачає проблемний виклад матеріалу у діалозі двох викладачів, моделює реальні ситуації обговорення теоретичних і практичних питань двома дослідниками. Лекція із заздалегідь запланованими помилками виконує одночасно освітню, стимулюючу, контрольну, коригуючу та діагностичну функції; передбачає введення в її текст певної кількості заздалегідь запланованих помилок, які студенти виявляють у процесі слухання лекції та фіксують у конспектах.

3. Семінарські заняття як форма організації навчання. Види і методика проведення семінарських занять. Характерні особливості демократичного й

авторитарного напрямів у проведенні семінарських занять. Дискусія як метод навчання у вищій школі. Педагогічні передумови успіху дискусії на семінарському занятті.

Дидактичні цілі семінару: поглиблення, систематизація; закріплення знань, перетворення їх на переконання; перевірка знань; прищеплювання навичок і умінь СР з книгою: розвиток культури мовлення; формування вміння аргументовано обстоювати свої погляди, відповідати на запитання, слухати інших, формулювати запитання.

Характеристика видів семінарів (просемінари, семінари, дослідницькі семінари, спецсемінари, семінар-бесіда, семінар-доповідь, семінар-заслуховування, семінар-диспут, семінар-розв'язування задач, семінар-прес-конференція, коментоване читання, тощо).

4. Індивідуальні заняття у вищій школі, їх значення для студентів. Реферат як короткий письмовий виклад основних висновків вчення, наукової праці, дослідження, змісту книги або огляд друкованих джерел.

Курсова робота як закріплення, поглиблення й узагальнення знань, одержаних під час навчання і форма комплексного вирішення конкретної фахової проблеми. Відповідність тематики курсових робіт програмі навчальної дисципліни і практичним потребам конкретного фаху. Дипломна робота як розширення і поглиблення теоретичних знань, закріплення практичних умінь та навичок зі спеціальності, їх застосування при вирішенні конкретних проблем виробництва на завершальному етапі навчання у ЗВО.

Тематика рефератів

1. Характеристика форм організації навчання.
2. Семінарське заняття як позаурочна форма навчання.
3. Як між собою пов’язані методи і засоби навчання?
4. Назвати фактори, які визначають вибір конкретного методу.

Завдання для самостійної роботи

1. Презентуйте фрагмент лекції (тема та форма проведення лекції за вибором).
2. Підготуйте презентацію на одне із питань плану заняття.
3. Підготуйте план-конспект лекції (тема, мета, план лекції, література, ключові слова, основний зміст і питання).
4. Розробіть план-конспект практичного заняття на тему «Психолого-педагогічний супровід дитини з особливими потребами».
5. Запропонуйте проблемне питання, з якого можна було б розпочати проблемну лекцію (тему оберіть самостійно). Поясніть, чим відрізняється проблемний виклад навчального матеріалу від інших методів навчання? Обґрунтуйте свою відповідь на прикладі.
6. Вкажіть (у таблиці) структурні елементи лекційного заняття, охарактеризуйте кожний із них.

№ з/п	Структурні елементи лекційного заняття	Характеристика

Тести для самоконтролю

1. Лекція – це:

а) форма навчального заняття, за якої здобувач під керівництвом викладача особисто проводить натурні або імітаційні експерименти чи досліди з метою практичного підтвердження окремих теоретичних положень даної навчальної дисципліни;

б) основна форма проведення навчальних занять у закладах вищої освіти, призначена для засвоєння теоретичного матеріалу;

в) форма навчального заняття, за якої викладач організовує дискусію з наперед визначених тем, до яких студенти готують тези виступів на підставі індивідуально-виконаних завдань;

г) форма навчального заняття, за якої студент отримує відповіді від викладача на конкретні запитання або пояснення певних теоретичних положень чи аспектів їхнього практичного застосування;

д) форма навчального заняття, яка проводиться з окремими здобувачами з метою підвищення рівня їхньої підготовки та розкриття індивідуальних творчих здібностей.

2. Гедоністична функція лекції полягає у тому, що вона:

а) зумовлена необхідністю забезпечити оптимальні умови для інтелектуального розвитку особистості через залучення її в діяльність;

б) дає змогу формувати в майбутніх фахівців певні морально-духовні якості через зміст навчального матеріалу й налаштування студентів на конкретну пізнавальну діяльність;

в) особливо важлива з погляду мобілізації студентів на навчання;

г) має викликати позитивні емоції, естетичну насолоду від процесу здобуття знань і змісту лекційного матеріалу, спілкування з лектором і загалом викликати задоволення.

3. Просемінари передбачають:

а) натурні або імітаційні експерименти з метою практичної перевірки й підтвердження окремих теоретичних положень навчальної дисципліни;

б) аудиторну роботу студентів під керівництвом педагога, спрямовану на оволодіння навичками й уміннями самостійної роботи з підготовки до безпосередньої участі в семінарах;

в) імітацію колективної професійної діяльності;

г) корекцію через групову практику психологічного впливу, основану на активних методах групової роботи;

д) експериментальну перевірку формул, розрахунків.

4. Колоквіум передбачає:

а) натурні або імітаційні експерименти чи досліди з метою практичної перевірки й підтвердження окремих теоретичних положень навчальної дисципліни;

б) аудиторну роботу студентів під керівництвом педагога, спрямовану на оволодіння навичками й уміннями самостійної роботи з підготовки до безпосередньої участі в семінарах;

в) імітацію колективної професійної діяльності;

г) з'ясування рівня засвоєння студентами знань, оволодіння вміннями й навичками з окремої теми чи розділу в позанавчальний час.

5. Діагностика – це:

а) система технологій, засобів, процедур, методик, методів висвітлення обставин, умов, факторів функціонування педагогічних об'єктів, перебігу педагогічних процесів, встановлення їх ефективності та наслідків;

б) система перевірки результатів навчання і виховання студентів;

в) індивідуальні й групові знання, навички та вміння, а також рівень їхнього опанування, які необхідні для ефективного виконання завдань;

г) процес і результат виявлення й порівняння рівня опанування студентами професійно важливих знань.

Запитання для самоконтролю

1. Обґрунтувати сутність понять “форма навчання”, “форма організації навчання”.
2. Назвати і охарактеризувати основні форми організації навчання.
3. Як між собою пов’язані методи і форми організації навчання?
4. Що таке семінарська робота студента?
5 Які Ви знаєте види семінарської роботи?
6. Назвіть вимоги щодо проведення практичного заняття.
7. Назвіть основні види семінарських занять.
8. Структура побудови лекції та її обсяг.
9. Характеристика факультативу як форми навчання.
10. Що означає фронтальна робота на заняттях?

Тема 10. Організація самостійної роботи магістра

1. Самостійна робота здобувачів освіти.
2. Основні методи перевірки успішності здобувачів освіти.
3. Засоби навчання.

Основні поняття і категорії*: форми організації навчання, лекція, семінар, лабораторна робота, практикум, контрольна робота, курсова робота, дипломна робота, критерії оцінювання знань, модульно-рейтингова система, перевірка, оцінювання, облік.*

1. Самостійна робота здобувачів освіти. Основні види домашнього завдання. З’ясування основних компонентів і функцій контролю за рівнем

засвоєння змісту освіти. Характеристика видів контролю за місцем у навчальному процесі. Значення і особливості державної атестації.

Методика самостійної підготовки здобувача до модульного контролю, заліків та іспитів. Алгоритм дій при підготовці до модульної контрольної роботи, іспиту і заліку. Послідовність роботи у підготовці до контрольних заходів. Методика самостійного здобуття знань з навчальної, наукової літератури та інтернету. Види читання. Види записів під час опрацювання книг (складання плану, виписування цитат, записи висновків, складання тез; складання конспекту; складання анотацій; написання реферату; рецензування; систематизація зведених оглядів; підготовка зведеного конспекту; складання схем, таблиць; запис власних думок; записи окремих слів із з анотуванням їх значення та ін.).

2. Основні методи перевірки успішності здобувачів освіти у дидактичному процесі (побічне спостереження, усне опитування, вправляння, програмований контроль, письмові роботи, дидактичні тести).

Визначення критеріїв, якими педагоги оцінюють знання, вміння та навички, що відповідають загальним вимогам до якості знань відповідно до навчальної програми. Аналіз рівня знань як критерій оцінки (репродуктивний, реконструктивний, творчий); система оцінювання знань, умінь та навичок у ЗВО. Вимоги до оцінки знань на екзаменах і диференційованих заліках предметів. Засоби діагностики навчання у ЗВО. Недоліки такої системи оцінювання знань здобувачів, шляхи їх подолання у вищій школі (використання модульно-рейтингової системи).

Державна атестація як форма підсумкового контролю у ЗВО. Аналіз причин неуспішності та дидактичні засоби боротьби з невдачами у навчанні. Рейтингова система оцінки знань. Загальні принципи побудови рейтингової системи та її функціонування. Умови застосування навчального рейтингу, його переваги для здобувача і викладача.

3. Зміст поняття „засіб навчання”. Функції і види засобів навчання. Чинники успішного засвоєння знань. Значення комп’ютера як засобу навчання. Програми, які використовують у закладах освіти.

Тематика рефератів

1. Взаємозалежність між закономірностями та принципами навчання.
2. Дидактичні системи Й. Гербарта та Дж. Дьюї.
3. Характеристика методів активізації навчально-пізнавальної діяльності.

Завдання для самостійної роботи

1. Заповніть таблицю «Форми організації навчання».

Форма організації навчання	**Мета організації навчання**	**Види організації навчання**	**Завдання організації навчання**
Навчальна екскурсія			

Консультація			
Лабораторні роботи			
Практичні заняття			
Самостійна робота			

2. Опишіть систему оцінювання самостійної роботи студентів. Вкажіть, які проблеми існують?

3. Запропонуйте власні пропозиції з удосконалення форм самостійної роботи здобувачів освіти.

4. Заповніть таблицю «Сучасні зарубіжні дидактичні концепції»

№ з/п	Концепції	Автор

5. Підготуйте невелике повідомлення на оригінальну тему (за спеціальністю) і виступ за цим повідомленням.

6. Напишіть розширений план до статті з періодичного видання (опублікованої після 2023 р.), змістом якої є проблема вищої школи.

Тести для самоперевірки

1. Видами контролю за рівнем засвоєння змісту освіти у процесі навчання є:

а) попередній контроль;

б) поточний контроль;

в) періодичний контроль;

г) підсумковий контроль;

д) тематичний контроль**.**

2 Визначте послідовність інтелектуальних операцій структури процесу засвоєння знань:

а) узагальнення, систематизація;

б) закріплення;

в) осмислення;

г) аналіз і самоаналіз;

д) сприймання.

3. Стаття – це:

а) невеликий за обсягом прозовий твір, що має довільну композицію і висвітлює індивідуальні думки та висловлення щодо конкретного питання і не претендує на вичерпне і визначальне тлумачення теми;

б) кваліфікаційний науково-практичний доробок, що містить математично обґрунтовані теоретичні чи експериментальні результати,

наукові положення і свідчить про спроможність здобувача самостійно проводити наукові дослідження в обраній галузі знань;

в) науковий чи публіцистичний твір невеликого розміру, своєрідне дослідження важливої наукової, суспільно-політичної чи літературної теми, де присутнє висвітлення конкретних питань з необхідним теоретичним їх осмисленням.

4. Кваліфікаційна робота – це:

а) невеликий за обсягом прозовий твір, що має довільну композицію і висвітлює індивідуальні думки та висловлення щодо конкретного питання і не претендує на вичерпне і визначальне тлумачення теми;

б) кваліфікаційний науково-практичний доробок, що містить математично обґрунтовані теоретичні чи експериментальні результати, наукові положення і свідчить про спроможність здобувача самостійно проводити наукові дослідження в обраній галузі знань;

в) науковий чи публіцистичний твір невеликого розміру, своєрідне дослідження важливої наукової, суспільно-політичної чи літературної теми, де присутнє висвітлення конкретних питань з необхідним теоретичним їх осмисленням;

г) самостійне наукове дослідження здобувача вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти, на підставі екзаменаційної комісії з атестації здобувачів вищої освіти визначає рівень теоретичної і практичної підготовки випускника, його готовність до роботи за фахом, приймає рішення про присудження ступеня та присвоєння відповідної кваліфікації.

Запитання для самоконтролю

1. Що означає фронтальна робота на заняттях?
2. Характеристики основних функцій контролю.
3. Види контролю та його застосування.
4. Що означає письмовий, тестовий і програмований контроль?
5. Суть самоконтролю та його форми.
6. Розкрити суть основних вимог організації контролю рівня знань, умінь та навичок.
7. Яких принципів контролю слід дотримуватися?
8. Охарактеризуйте основні форми організації перевірки знань, навичок і вмінь, які використовують у ЗВО.
9. Обґрунтуйте доцільність використання діагностичних засобів у процесі організації навчання у ЗВО.
10. Чому контроль успішності здобувача має бути систематичним?

Тема 11. Наукова організація праці викладача вищої школи

1. Умови створення сприятливого соціально-психологічного клімату у педагогічному колективі.
2. Зміст поняття “конфлікт”, його природа і соціальна роль.
3. Протиріччя та бар’єри спілкування.

4. Психологія конфлікту та способи його вираження.

Основні поняття і категорії: *емоційно-психологічний клімат у групі, агресія, протиріччя, бар'єр, конфліктна ситуація, конфлікт, види конфліктів, міжособистісні конфлікти, статево-рольові конфлікти.*

1. Умови створення сприятливого соціально-психологічного клімату у трудовому колективі. Психологічні фактори підбору кадрів в умовах ринкових відносин, фактори досягнення успіху ділової людини. Емпативний (розуміння почуттів іншого, спроба поставити себе на його місце) вплив керівника на підлеглих. Роль емоційних станів у житті людини.

2. Зміст поняття "конфлікт", його природа і соціальна роль. Причини конфліктів відповідно до обумовлюючих факторів – інформації, структури, цінності, відмінності, поведінка; на їх процесуальну структуру (прихований конфлікт, зародження конфлікту, врівноваження сил, баланс сил, ескалація, диференціація, конфронтація).

Види конфліктів за наслідками, за змістом, за тривалістю походження, за ступенем впливу на життя колективу, за суб'єктами, за джерелом виникнення. Класифікація виробничих конфліктів (за Н. Гришиною); типи зворотної реакції людини та кризові ситуації. Вплив психічного типу людини на розвиток конфлікту, стилі подолання конфлікту (за методом Томаса – Кілменна: конкуренції, уникання, пристосування, співробітництва, компромісу). Шляхи співробітництва. Стратегія поведінки людини в конфліктній ситуації. Найбільш відомі конфліктні ситуації.

3. Протиріччя та бар'єри спілкування, причини їх виникнення та засоби регулювання. Труднощі у професійно-педагогічному спілкуванні, які трапляються у педагогів-початківців. Порушення, бар'єри, труднощі міжособистісної взаємодії. Упередження та неприязнь. Смуга відчуження. Стилі спілкування. Психологія утрудненого спілкування. Комунікативні бар'єри, їх види. Сором'язливість як специфічна трудність міжособистісної взаємодії. Одинокість. Міжособистісна сумісність і несумісність. Види сумісності. Аутистичність і відчуженість. Акцентуації характеру і дефекти у взаємодії. Ригідність і тривожність як фактори дефектного спілкування. Деструктивні форми взаємодії. Корисні форми спілкування. Агресивно-конфліктна взаємодія. Структура та типологія конфліктів.

4. Шляхи вирішення конфліктних ситуацій. Методи управління і регулювання конфліктами. Типи поведінки в кризових ситуаціях. Особливості виробничих конфліктів, стадії розвитку, поведінка конфліктуючих сторін. Види конфліктів. Психологічні передумови та шляхи вирішення конфліктних ситуацій. Принципи класифікації конфліктних ситуацій. Порушення, бар'єри, труднощі міжособистісної взаємодії. Упередження та неприязнь у міжособистісних стосунках. Міжособистісна сумісність і несумісність. Види сумісності. Аутистичність і відчуженість. Акцентуації характеру і дефекти у взаємодії. Ригідність і тривожність як фактори дефектного спілкування. Корисні форми спілкування. Агресивно-

конфліктна взаємодія. Джерела агресивності, закономірності агресивної поведінки і взаємодії. Криміногенне спілкування.

Тематика рефератів

Завдання для самостійної роботи

1. Розробіть анкету з метою дослідження ставлення здобувачів освіти до обраної професії. Проведіть анкетування та виконайте обробку анкети.

№ з/п	Основні функції	Їх сутність

2. Підготуйте і захистіть проблемну промову (за спеціальністю) (пошуковий рівень).

3. Складіть план проведення дискусії на одну з актуальних тем, яка цікавить сучасних студентів. До плану включіть запитання дискусійного характеру з обраної вами тематики.

4. Випишіть афоризми відомих українських педагогів щодо педагогічної майстерності.

№ з/п	Автор	Афоризм	Джерело

5. Підготуйте доповідь «Особливості впливу стейкхолдерів на розвиток освітнього простору закладу вищої освіти» (проаналізуйте роль стейкхолдерів у процесі становлення та розвитку освітнього процстору ЗВО, вквжіть на ключові принципи та способи взаємодії з ними; запропонуйте основні напрями аналізу стейкхолдерів для визначення стратегії поведінки щодо кожного з них).

6. Використовуючи поняття і ключові слова цієї теми, складіть кросворд.

Тести для самоконтролю

1. Протиріччя – це:

а) сукупність стійких мотивів, що орієнтують діяльність особистості; б) уміле моральне звеличування добропорядних вчинків студентів, моральний захист тих, хто діє чесно й принципово;

в) взаємодія протилежних, взаємно-зворотних сторін і тенденцій предметів та явищ, які водночас перебувають у внутрішній єдності й взаємопроникненні та є джерелом саморуху й розвитку об’єктивного світу та його пізнання;

г) систематична діагностика діючих мотивів навчання студентів.

2. Сутність стилю ухилення (уникання) полягає у:

а) незгоді і критиці будь-яких пропозицій;

б) коригуванні групових настанов і позицій, які впливають на взаємини членів групи;

в) виробленні альтернативних варіантів виходу з конфлікту, які аналізуються;

г) небажанні створювати в стосунках зі студентами напруженості й свідомому ухилянні від вирішення проблеми.

3. Ригідний «бар'єр» спілкування проявляється:

а) у відсутності гнучкості міжособистісних настанов, утрудненні перебудови сприйняття, системи мотивів, емоційних відгуків у ситуації, в увазі до його почуттів і думок, готовності їх почути й зрозуміти;

б) у готовності до підтримки;

в) у повазі до позиції студента;

г) у вірі в його сили й можливості;

д) усі відповіді правильні.

Запитання для самоконтролю

1. Особливості педагогічного конфлікту, стадії його розвитку.
2. Характеристика методу активного слухання.
3. Особливості бар'єрів спілкування.
4. З досвіду вашого спілкування навести приклади бар'єрів спілкування, які заважають взаєморозумінню.
5. Принципи класифікації конфліктних ситуацій.
6. У чому суть ригідного бар'єру спілкування?

Тема 12. Особливості педагогічного спілкування суб'єктів педагогічного процесу у вищій школі

1. Поняття про спілкування, його функції.
2. Структура педагогічного спілкування.
3. Професійна культура спілкування виховника.

Основні поняття**:** *педагогічне спілкування, професійне спілкування, взаємні оцінні ставлення, стилі спілкування, діалог, протиріччя, конфліктна ситуація, педагогічний конфлікт, уникнення, пристосування, узгодження, компроміс, конкуренція, співдружність, консенсус, деструктивність, асертивна поведінка, стилі спілкування, стилі професійно-педагогічного спілкування, професійна придатність та готовність, педагогічний такт, артистизм педагога, педагогічна культура, педагогічна майстерність.*

1. Спілкування як форма педагогічної взаємодії. Професійно-педагогічне спілкування як основа науково-педагогічної діяльності викладача вищої школи. Педагогічне спілкування як спосіб реалізації змісту, методів і прийомів педагогічних впливів, спрямованих на формування особистості

студента. Психологічна характеристика педагогічної взаємодії Особливості принципу суб'єкт-суб'єктної взаємодії.

2. Стилі спілкування як індивідуально-типологічні особливості педагогічної взаємодії викладача зі студентами. Спілкування на основі захоплення спільною творчою діяльністю. Єдність високого професіоналізму та морально-етичних настанов педагога. Стиль педагогічного спілкування на основі дружньої прихильності. Роль у роботі зі студентами спілкування-заграваннЯ, яке також більш притаманне молодим викладачам і пов'язане з невмінням організувати продуктивне професійно-педагогічне спілкування. Вияв намагання у викладача завоювати дешевий авторитет у студентів, що суперечить вимогам педагогічної етики. Педагогічна позиція викладача як організаційно-управлінський центр педагогічної взаємодії. Особливості активного слухання. Невербальна складова активного слухання.

3. Педагогічні вимоги до оцінювання викладачем студентів. Визнання викладачем студента як особистості, яка має право на свій вибір, думки, позицію. Позиція, її вияв у вірі в розум студента, у його позитивні прагнення до розкриття своїх потенційних можливостей і саморозвитку. Віра як духовне явище, що пов’язане з роботою інтелекту. Прийняття студента як визнання його права на гаму власних почуттів без ризику втратити повагу викладача.

Прояв безумовного прийняття студента в увазі до його почуттів і думок, готовності їх почути й зрозуміти; у готовності до підтримки; у повазі до позиції студента; у вірі в його сили й можливості. Труднощі та бар'єри в професійно-педагогічному спілкуванні викладачів і здобувачів. Інтелектуальний, ригідний, емоційний, естетичний бар'єри.

Тематика рефератів

1. Психологічна характеристика педагогічної взаємодії.
2. Особливості професійного спілкування.
3. Активність і саморегуляція як стрижневі характеристики діяльності та поведінки особистості.
4. Бар’єри професійно-педагогічного спілкування.

Завдання для самостійної роботи

1. Підготуйте таблицю «Основні складові авторитету викладача».
2. Розробіть методичні рекомендації викладачам «Як досягти ефективності самостійної роботи студентів».
3. Напишіть тези на одну із тем (тема має відповідати обраній спеціальності).
4. Зараз велика увага приділяється навчанню спілкування. Але ж людина спілкується протягом тисячоліть...Чому саме тепер постала необхідність навчатися спілкуванню (батькам, педагогам, керівникам та ін.)? Що було втрачено в людському спілкуванні за останнє століття?
5. Напишіть есе на тему «Сутність суб’єкт-суб’єктних стосунків між викладачем і студентом. Чому дуже шкідливе безособове ставлення викладача до студента?»

6. Визначте та проілюструйте прикладами позицію викладача щодо студента: розуміння, визнання, прийняття.

№ з/п	Позиція викладача	Розуміння, визнання, прийняття

7. Охарактеризуйте стилі професійно-педагогічного спілкування, які є найбільш оптимальними щодо розв'язання завдання професійної підготовки й особистісного зростання здобувача освіти як майбутнього викладача.

Тести для самоперевірки

1. Педагогічне спілкування – це:

а) сукупність стійких мотивів, що орієнтують діяльність особистості; б) спосіб реалізації змісту, методів і прийомів педагогічних впливів, спрямованих на формування особистості студента;

в) вияв протилежних інтересів, поглядів, думок;

г) зіткнення особистісних смислів.

2. Спілкування - заграваннє передбачає:

а) невміння організувати продуктивне педагогічне спілкування, що проявляється у намаганні учителя завоювати дешевий авторитет в учнів;

б) способи творчої педагогічної діяльності, які слугують соціалізації особистості в конкретних історичних умовах;

в) спілкування для визначення того, що відбувається;

г) високоморальні якості, що виявляються у культурі спілкування та педагогічній взаємодії.

3. Педагогічна майстерність передбачає:

а) особливий вид соціальної діяльності, що включає передачу від старших поколінь до молодших накопичених людством культури і досвіду, створення умов для їх особистісного розвитку і підготовки до виконання певних соціальних ролей у суспільстві;

б) способи творчої педагогічної діяльності, які слугують соціалізації особистості в конкретних історичних умовах;

в) виявлення зацікавленості в партнері, співпереживання (емпатія) його успіхам або невдачам;

г) комплекс властивостей особистості, що забезпечує самоорганізацію високого рівня професійної діяльності на рефлексивній основі.

4. Суб'єкт-суб'єктна взаємодія має на меті:

а) розвиток творчого потенціалу студентів у процесі співробітництва;

б) розвиток творчого потенціалу студентів у результаті вимогливості викладачів;

в) самореалізацію і самовираження суб'єктів у освітньому процесі;

г) удосконалення техніки спілкування.

Запитання для самоконтролю

1. Назвати структуру спілкування та функції.
2. Значення спілкування в житті та діяльності людини.
3. Чи може діяльність бути невмотивованою?
4. Назвіть причини низької культури спілкування педагога із здобувачами.
5. У чому виявляється педагогічний такт викладача?
6. Якими особистісними якостями має володіти педагог?
7. Дайте психологічну характеристику активному рефлексивному слуханню та «Я-повідомленню».
8. У чому сутність методу активного слухання?
9. Як може поєднуватися всебічний розвиток особистості та розвиток здібностей до певного виду діяльності?

Тема 13-14. Особливості національного виховання у закладі вищої освіти

1. Мета і зміст виховання студентської молоді.
2. Психологічні механізми та прийоми виховання. Вікові аспекти виховання.
3. Моральне виховання як форма суспільної свідомості. Критерії та показники вихованості.
4. Основні напрями реалізації виховних функцій у закладі вищої освіти та їх характеристика.

Основні поняття*: механізми виховання, прийоми виховання, мораль, моральне виховання, моральна свідомість, моральні норми, моральна вихованість, критерії вихованості, моральні знання, моральні переконання, моральні звички, переконування, навіювання, наслідування, зараження, рефлексія, методи формування свідомості, методи формування досвіду суспільної поведінки, привчання, методи стимулювання і корекції поведінки, заохочення, покарання, духовність, ціннісні орієнтації, совість.*

1. Особистісно-зорієнтований підхід до виховання, його мета. Цінності як системоформуючий фактор виховного процесу. Психологічні механізми виховання як необхідна умова успіху перетворення виховних вимог суспільства у внутрішні регулятори поведінки й діяльності дитини.

Переконування як логічно обґрунтовані прийоми, за допомогою яких певна інформація органічно входить у сферу інтересів школярів і доводиться істинність чи хибність інформаційних повідомлень, їх значущість. Основна мета переконування (внутрішнє прийняття певних положень).

Психолого-педагогічні прийоми виховання як складова частина методу. Методи формування свідомості (лекції, бесіди, розповіді, диспути, конференції, збори). Методи і прийоми формування досвіду громадянської поведінки (привчання, вправи, виховні ситуації). Методи стимулювання і корекції поведінки (заохочення, покарання).

2. Характеристика вікових аспектів виховання. Особливості дошкільного віку. Прагнення до самостійності. Ставлення людини до моральних якостей. Вироблення звичок моральної поведінки. Учинок як підкорення людиною своєї дії певній суспільній вимозі. Особливості молодшого шкільного віку. Формування в учнів елементів моральних переконань. Аналіз природних моральних ситуацій. Формування у дітей прийомів аналізу і синтезу, порівняння і узагальнення моральних явищ. Підлітковий вік як період посиленого формування моральних почуттів. Зміцнення вольової сфери підлітка. Моральний вибір.

Потреба у самовихованні. Рівні самовиховання: фізичне і вольове, підлітковий вік; моральне самовдосконалення, ранній юнацький вік; професійне самовиховання, середній і пізній юнацький вік, початок дорослості; соціально-світоглядне, період життя після 40–45 років; постановка і реалізація людиною мети само актуалізації як вищого рівня особистого розвитку в гуманістичній психології.

3. Моральне виховання. Моральна культура. Моральні норми. Етапи процесу сприйняття моральної вимоги (формування у суб'єкта емоційного переживання поставленої вимоги, довільне позитивне ставлення до моральної вимоги і готовність втілення її в реальну поведінку). Вчинок як одиниця моральної поведінки, її соціально оцінюваний усвідомлюваний акт, універсальний засіб самовиявлення, самовдосконалення, самотворення, самоствердження людини в суспільстві. Моральна вихованість, її загальні критерії. Рівень моральної вихованості (високий, середній, низький).

Використання соціометричних тестів виміру альтруїзму, незавершених речень, опитувальника для виміру імпульсивності, методики вивчення між особових взаємин у колективі, референтометрії.

4. Залежність виконання норм від організації життя на рівні культури побуту, культури взаємин, культури організації праці.

Напрями виховної роботи у ЗВО. Характеристика ілюстративного напряму. Особливості декларативного напряму. Методи морального впливу викладача на студентів: моральний приклад, іміджування, здійснення функції активізації та фасилітації емоційного життя студентів, експресивне вираження своїх власних переживань, вияв емпатійності, щирий прийом переживання студентів. Метод дискусій, методика ділових ігор.

Діяльнісно-практичний напрям. Вчинок як конкретне втілення знання норми і правил в життя, у практику конкретних міжособистісних взаємин. Завдання викладачів ВШ. Виховний арсенал сучасного педагога. Вимоги щодо виховання вчинку. Практичні завдання виховання студентів.

Тематика рефератів

1. Виховання як процес.
2. Характеристика методів виховання.
3. Критерії вихованості.
4. Моральне виховання особистості.

Завдання для самостійної роботи

1. Розробіть план організаційно-виховної роботи куратора академічної групи на навчальний рік, включаючи всі напрями виховної роботи.

2. Поспостерігайте за собою протягом дня (тижня) й усвідомте свої внутрішні конфлікти (страхи, образи, суперечливі почуття), неконтрольовані фантазії, справжні потреби, мотиви, психічні захисти. Опишіть свої спостереження.

3. Поміркуйте над питанням для дискусії: професійні типажі моїх університетських викладачів, що варто і чого не варто запозичати при творенні мого власного викладацького стилю.

4. Проаналізуйте особливості юнацького віку, що впливають на процес організованого пізнання і навчальної діяльності у вищій школі.

5. Ви – проректор з навчально-виховної роботи університету – готуєтесь до виступу перед кураторами академічних груп з метою вироблення погоджених позицій для забезпечення взаємного контакту з проблемними здобувачами освіти. Який аналіз Ви зробите для недопущення девіантної поведінки та загострення протиправних дій здобувачів? Від яких проблем ви б хотіли застерегти ваших колег? На яких принципах, методах, прийомах виховного впливу ви закцентуєте особливу увагу?

Тести для самоперевірки

1. Духовність – це:

а) упевненість у своїй привабливості;

б) зверненість до загальнолюдських цінностей, це духовна близькість людини до інших людей, до Батьківщини, до народу, це залучення до національної культури, традицій;

в) порушення почуття справедливості;

г) коригування групових настанов і позицій, які впливають на взаємини членів групи та окремих мікрогруп;

д) відповідальність за те, що відбувається у державі.

2. Національна самосвідомість передбачає:

а) духовну близькість людини до інших людей;

б) свідомо взятий на себе обов'язок перед вищими цінностями;

в) відчуття людиною гордості за належність до своєї нації, уміння мислити на основі образів національної культури, засвоєння традицій і звичаїв свого народу, спрямованість своїх дій і вчинків відповідно до національних інтересів;

г) загострене почуття особистісної відповідальності перед людьми й суспільством за свою поведінку, за свої вчинки.

3. Моральну свідомість складають:

а) копіювання дій за поданим зразком, ідентифікація об'єктів і явищ, розпізнавання їх шляхом порівняння з уже відомими зразками;

б) єдність моральних знань і моральних почуттів, раціонального та емоційного;

в) слабка мотивація навчально-професійної діяльності, конформізм, відсутність самодисципліни;

г) великі прогалини в знаннях через недостатню шкільну підготовку.

4. Яке з нижче наведених тверджень визначає принцип соціальної відповідності у вихованні?:

а) передбачає інтегрованість української культури в європейський та світовий простір, створення для цього необхідних передумов: формування в молоді відкритості, толерантного ставлення до відмінних від національних ідей, цінностей, до культури, мистецтва, вірування інших народів;

б) обумовлює необхідність узгодженості змісту й методів виховання реальній соціальній ситуації, у якій організовується виховний процес;

в) системний педагогічний процес, спрямований на гармонійний та різнобічний розвиток особистості, на формування в неї цілісної картини світу; передбачає забезпечення наступності напрямів та етапів виховної роботи на різних освітніх рівнях.

Запитання для самоконтролю

1. У чому сутність процесу виховання?
2. Розкрийте механізми становлення особистості у виховному процесі.
3. Визначте зміст виховання моральної культури здобувачів освіти.
4. Як класифікуються методи виховання?
5. Які методи належать до групи методів формування свідомості?
6. Що означає поняття «привчання».
7. Охарактеризуйте зміст поняття «заохочення».
8. Розкрийте сутність понять «самовиховання», «метод самовиховання» і «професійне самовдосконалення».
9. Назвіть основні принципи самовиховання.
10. Яким чином можна стимулювати самовиховання?
11. Розкрийте сутність етапу планування процесу самовиховання.
12. Розкрийте основні функції самоконтролю.
13. Охарактеризуйте поняття «метод виховання», «форма виховання», «засіб виховання».
14. Розкрийте сутність методів виховання у ЗВО.

Тема 15. Організація та управління освітнім процесом у закладі вищої освіти

1. Управління системою освіти.
2. Психологічний аналіз педагогічного управління.
3. Педагогічний контроль і оцінка.

Основні поняття і категорії: *педагогічне управління, стиль керівництва, об'єкт управління, професіограма, модель фахівця, модель навчального процесу, самостійна навчальна робота, професійна компетентність, професійна рефлексія, контроль і оцінка, спрямованість особистості, мотив, мотивація.*

1. Управління як явище об'єктивного світу, яке притаманне високоорганізованим динамічним системам, що полягає у здійсненні цілеспрямованого впливу керуючої системи на керовану за допомогою спеціальної сигнально-інформаційної програми.

Забезпечення ефективної реалізації цілей і завдань за правильної поведінки керівника, при певному його стилі керівництва. Демократичний стиль керівництва. Необхідність і об'єктивні можливості управління системою освіти. Види педагогічного управління. Функції педагогічного управління: проективна функція; конструктивна функція (розробка методів, прийомів і засобів забезпечення навчально-виховного процесу); організаторська й регулятивна функція; комунікативна функція; оцінно-коригувальна функція. Моделі управління:

2. Психологічний аналіз функцій педагогічного управління Найважливішими функціями управління в системі вищої освіти: планування, організації навчального процесу, контролю та оцінки.

Професіограма як опис сукупності систематизованих, науково-обґрунтованих, структурованих теоретичних знань і практичних умінь, які об'єктивно потрібні особистості для виконання спеціалізованої діяльності, а також моральні та психолого-фізіологічні риси, адекватні умовам праці й вимогам часу на конкретно-історичному етапі розвитку суспільства.; структура та зміст майбутньої діяльності фахівця.

Модель фахівця як кінцевою метою діяльності вищої школи, що узагальнює систему властивостей і якостей особистості, а також зміст знань, умінь і навичок, необхідних для цього виду професійної діяльності. Розробка на їх основі моделі навчального процесу – навчальні плани і програми.

Особливості теорії розвивального навчання, її принципи. Методи організації розвивального навчання, спрямовані на активну самостійну пізнавальну діяльність. Рекомендації стосовно організації навчального процесу відповідно до його цілей і завдань Основні шляхи. Напрями нарощування знань студентів. Управління самостійною навчальною роботою студентів, її функції. Вимоги до організації самостійної роботи студентів:

3. Педагогічний контроль і оцінка як функція управління. Корекційна робота. Педагогічна оцінка як визначення рівня засвоєння студентом знань, умінь і навичок відповідно до вимог навчальної програми.

Залежність дієвості оцінки від авторитетності суб'єкта оцінювання, тобто викладача, якості оцінки (її обґрунтованість, диференційованість), а також від ставлення студента до всіх елементів оцінювальної ситуації.

Функції контролю та оцінки. Завдання щодо вдосконалення педагогічного контролю. Основні вимоги до педагогічного контролю та оцінки: об'єктивність; систематичність; всебічність. Основні критерії оцінки випускників вищої школи. Професійна компетентність як здатність фахівця успішно виконувати обов'язки і завдання тієї посади, на яку він претендує.

Тематика рефератів

1. Управління в системі освіти.

2. Модель навчального процесу.

3. Професіоналізм як форма самовизначення індивіда через трудову діяльність.

4. Педагогічний контроль і оцінка як функція управління.

Завдання для самостійної роботи

1. Змоделюйте варіанти зазначених нижче двох ситуацій:

Ви куратор групи здобувачів вищої освіти першого курсу. Складіть покроковий план ваших дій, що стосується соціалізації та соціальної адаптації здобувачів і формування студентської групи на принципах згуртованості і взаємовиручки.

Уявіть собі, що ви викладач-наставник академічної групи студентів 3-го курсу. Під час однієї з неформальних зустрічей студенти вирішили організувати рольову гру і взяти у вас інтерв'ю. З перших питань ви здогадалися про їхній задум: виявити ваше особисте ставлення до колег – інших викладачів університету. Ваші стосунки зі студентами групи до цього часу були відвертими... Якою буде ваша реакція і відповідь? Як ви зможете аргументувати свою подальшу поведінку?

2. Запропонуйте умови, за яких інформація, яку повідомляє викладач на лекції, не буде проходити повз здобувачів, а буде сприяти формуванню їхньої ерудиції та культури.

3. Напишіть тези на тему «Загальна характеристика принципів і функцій педагогічного менеджменту».

4. Доповніть речення:

Принципи управління ЗВО – це _____.

Педагогічний менеджмент – це _____.

Самоменеджмент керівника ЗВО – це _____.

Тести для самоперевірки

1. Виокремити моделі управління:

а) авторитарна і консервативна;

б) авторитарна і тоталітарна;

в) ідентична і авторитарна;

г) авторитарна і гуманістична;

д) праксична і авторитарна.

2. Модель фахівця передбачає:

а) некритичне сприйняття настанов групи;

б) узагальнений, синтезований конгломерат (механічне поєднання) якостей особистості, оволодіваючи якими людина стає професіоналом у відповідній галузі;

в) індивідуальний стиль професійної діяльності;

г) високий рівень професійних знань, професійне мислення, праксичне озброєння, відповідальність і рефлективність.

3. Теорія розвивального навчання включає в себе такі принципи:

а) нестримний творчий характер розвитку особистості (а не накопичення знань, умінь і навичок);

б) опора на провідну навчально-професійну діяльність, орієнтація на сенситивність віку;

в) ампліфікація розвитку (збагачення розвитку через створення умов для різних видів діяльності, але найголовніше - для провідної діяльності);

г) орієнтація на зону найближчого розвитку, на потенційні можливості та їх реалізацію кожним студентом, єдність інтелекту та афекту, пристрасне ставлення до навчання і забезпечення його позитивними емоціями;

д) усі відповіді правильні.

4. Яке з наведених нижче тверджень не стосується повноважень ректора?

а) затверджує його структуру й штатний розклад; видає накази й розпорядження, обов'язкові для виконання всіма працівниками й структурними підрозділами закладу вищої освіти;

б) представляє заклад вищої освіти у державних та інших органах, відповідає за результати його діяльності перед органом управління, у підпорядкуванні якого перебуває заклад вищої освіти;

в) створення умов для задоволення потреб студентів у підвищенні рівня професійних і культурних знань, підготовка висококваліфікованих фахівців з глибокими теоретичними й необхідними практичними знаннями, підвищення кваліфікації персоналу.

Запитання для самоконтролю

1. Навіщо потрібне управління вищою освітою та навчанням студентів?
2. Що слугує основою для визначення цілей вищої освіти та завдань вивчення навчальної дисципліни?
3. Чому структура системи управління повинна бути гнучкого функціонування?
4. У чому специфіка навчального процесу у вищій школі?
5. Що становить основу цілісного розвивального навчання? Розкрити принципи та чинники його ефективності.
6. Які протиріччя залишаються у вузівському освітньому процесі й потребують подальшого вирішення?
7. Як Ви розумієте виховну функцію контролю?

V. Перелік питань, які винесені на екзамен

1. Історія розвитку педагогіки вищої школи.
2. Система сучасної освіти. Мета і завдання освіти. Основні ознаки та типи освіти.
3. Нормативні документи, що визначають зміст освіти.
4. Принципи організації системи народної освіти в Україні.
5. Методологія науки. Методи педагогічного дослідження.

6. Поняття акредитації вузів.
7. Програма навчальної дисципліни. Навчальна література.
8. Педагогічна інноватика.
9. Педагогіка співробітництва.
10. Структура педагогічної інноватики.
11. Специфічні особливості інноваційного навчання.
12. Закони та закономірності навчання. Принципи навчання.
13. Поняття методів навчання, їх класифікація.
14. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності.
15. Методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності.
16. Методи контролю та самоконтролю.
17. Загальна характеристика форм організації навчання у вищій школі.
18. Лекція у вищій школі. Роль лекції у вищій школі.
19 Сутність, дидактична мета і загальна будова лекційного заняття.
20. Методика організації та проведення практичних, занять у ВШ.
21. Методика організації та проведення лабораторних занять у ВШ.
22. Методика організації та проведення семінарських занять у ВШ.
23. Методика організації та проведення індивідуальних занять, консультації, колоквіуму, ігор. Ділові ігри. Інтелектуальні ігри.
24. Самостійна робота студентів та її методика.
25. Методика самостійної підготовки студента до семінарських, практичних і лабораторних занять.
26. Методика самостійної підготовки студента до модульного контролю, заліків та іспитів.
27. Методика самостійного здобуття знань з навчальної, наукової літератури та інтернету.
28. Органи управління. Пошук інформації.
29. Поняття контролю навчальної діяльності студентів: функції, принципи організації, види та форми
30. Контроль та оцінка.
31. Види та форми контролю.
32. Оцінка й оцінювання у вищій школі. Засоби діагностики навчання у закладах вищої освіти.
33. Суть, зміст і завдання процесу виховання у закладі вищої освіти.
34. Класифікація методів виховання.
35. Методи формування свідомості.
36. Методи формування суспільної поведінки.
37. Методи стимулювання і діяльності поведінки.
38. Методи контролю й аналізу ефективності виховання.
39. Форми виховання.
40. Самовиховання студентів в умовах ЗВО та його мотивація.

41. Національне навчання.
42. Наукова організація праці викладача вищої школи.
43. Концепції виховної роботи з урахуванням особливостей і традицій освітнього закладу.
44. Професійна готовність науково-педагогічного працівника до педагогічної діяльності.
45. Роль і місце науково-педагогічного працівника в розвитку суспільства, його функції.
46. Функції науково-педагогічного працівника.
47. Вимоги до науково-педагогічного працівника
48. Психолого-педагогічна компетентність викладача.
49. Сутність педагогічного спілкування.
50. Стилі педагогічного спілкування (за В.О. Кан-Каликом).
51. Педагогічна позиція викладача ЗВО.
52. Педагогічний такт.
53. Протиріччя в педагогічній взаємодії.
54. Види конфліктних ситуацій.
55. Стилі поведінки викладача.
56. Способи та засоби подолання конфлікту.
57. Особистісні якості викладача вузу.
58. Характеристика видів навчання.
59. Поняття спілкування. Функції спілкування. Спілкування як обмін інформацією. Спілкування як сприймання людьми один одного. Спілкування як взаємодія.
60. Поняття групи. Класифікація груп.
61. Основні компоненти навчального процесу.
62. Методи формування свідомості особистості.
63. Самовиховання, його зміст та структура.
64. Теорія перевиховання.
65. Наукові ступені і вчені звання в Україні.
66. Зміст поняття „культура особистості”.
67. Виховна мета та функції лекції.
68. Самостійна робота студентів. Види самостійної роботи.
69. Шляхи підвищення ефективності процесу виховання.
70. Семінарські заняття у вищій школі.

VI. Використана та рекомендована література

1. Анєнкова І.П., Байдан М.А., Горчакова О.А., Руссол В.М. Педагогіка. Навчальний посібник. Львів : «Новий Світ2000», 2020. 567 с.
2. Бакаленко О.А. Психологія управління : навч. посіб. Харків : ХНУРЕ, 2020. 120 с.

3. Бех І.Д. Психологічні джерела виховної майстерності: навч. посіб. Київ: Академ видав., 2020. 248 с.

4. Вітвицька С.С. Педагогічний контроль в освіті. Робочий зошит : метод. рек. Житомир. Вид-во: ФОП Левковець Н. М., 2020. 28 с.

5. Вітвицька С.С. Педагогіка вищої школи: практикум. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2023. 174 с.

6. Задорожна-Княгницька Л.В., Нетреба М.М., Бодик О.П. Педагогіка вищої школи : навчальний посібник. Одеса : КУПРІЄНКО СВ, 2022. 309 с.

7. Зливков В.Л., Лукомська С.О. Сучасні тренінгові технології розвитку особистості в освіті. Київ. 2022. 184 с.

8. Інноваційні освітні технології : навчально-методичний посібник /упорядник Л.М. Прокопів. Івано-Франківськ, 2020. 72 с.

9. Інноваційні технології в діяльності інклюзивно-ресурсного центру : метод. посіб. / авт. кол. за. ред. А.Г. Обуховської, Т.Д. Ілляшенко. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2019. 228 с.

10. Марцева Л.А. Педагогіка і психологія вищої школи : навч. посіб. Електронні дані. Житомир : Державний університет «Житомирська політехніка», 2022. 150 с.

11. Михалюк А.М. Педагогіка : інтерактивний контент. Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2022. 245 с.

12. Освітні науки : магістерський курс : навч. посіб. / Л.М. Потапюк, Ю.Й. Тулашвілі, В.А. Кошелюк, О.І. Гулай / за заг. ред. Л.М. Потапюк. Луцьк : Вежа-Друк, 2025. 312 с.

13. Основи педагогіки та інноваційні технології у вищій школі : навчально-методичний посібник для здобувачів ступеня доктора філософії (PhD) за третім (освітньо-науковим) рівнем / уклад. Л.І. Васецька. 2-е вид., доповн. і перероб. Запоріжжя : ЗДМФУ, 2023. 145 с.

14. Педагогіка вищої школи : навчальний посібник / О.І. Федоренко, В.О. Тюріна, С.П. Гіренко, С.М. Бойко, М.О. Котелюх, П.Д. Червоний, О.В. Медведєва; за заг. ред. О.І. Федоренко. Харків : ФОП Бровін О.В., 2020. 240 с.

15. Педагогіка і психологія вищої школи : Силабус навчальної дисципліни для студентів-магістрантів. Укл. : Соловей М.І., Кудіна В.В. Київ : Вид. центр КНЛУ, 2022. 70 с.

16. Потапюк Л. М. Формування професійної відповідальності майбутніх фахівців. *Інженерні та освітні технології.* Щоквартальний науково-практичний журнал. Кременчук : КрНУ, 2020. Том 8 . № 3. С. 33-43.

17. Потапюк Л.М. Соціальна інклюзія у сучасних освітніх закладах. *Витоки педагогічної майстерності : журнал* / Полтав. нац. пед. ун-т імені В.Г. Короленка. Полтава, 2021. Випуск 27. (Серія «Педагогічні науки»). С. 205-210.

18. Потапюк Л.М., Дендак А.С. Розвиток інклюзивної освіти в Україні : проблеми та перспективи впровадження. Педагогічні науки: теорія та практика. № 3 (47). Видавничий дім «Гельветика». 2023. С. 7–13.

19. Потапюк Л.М., Кардаш А.В. Національний характер освіти і національне виховання особистості. Менеджмент XXI століття : глобалізаційні виклики : матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції, 16 травня 2024 р. Полтава : ПДАУ, 2024. С. 318–322.

20. Потапюк Л.М., Ковальчук В.В. Особливості формування інклюзивної компетентності майбутніх педагогів як складової професійної компетентності. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика : збірник наукових праць* / Гол. редактор Г.П. Шевченко. Вип. 2 (106). Київ : вид-во СНУ ім. В. Даля, 2023. С. 127–136.

21. Потапюк Л.М., Куліш Г.О. Реалізація особистісно-орієнтованої парадигми навчання в закладах вищої освіти. Менеджмент XXI століття : глобалізаційні виклики : матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції, 18 травня 2023 р. Полтава : ПДАУ, 2023. С. 512–515.

22. Потапюк Л.М., Лінник Б.В. Розвиток та впровадження інклюзивної освіти в умовах дистанційного навчання: виклики та перспективи. Управління ресурсним забезпеченням господарської діяльності підприємств реального сектору економіки : матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, 23 листопада 2023 р. Полтава : ПДАУ, 2023. С. 236–238.

23. Потапюк Л., Лінник Б. Реалізація компетентнісного підходу в сучасній освіті як необхідна умова підвищення конкурентоспроможності майбутнього фахівця. Соціально-психологічна допомога і соціальна робота: виклики сучасності : матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Луцьк, 18–19 квітня 2024 р.). Луцьк: відділ іміджу та промоції ЛНТУ, 2024. С. 409–417.

24. Потапюк Л.М., Потапюк І.П. Сучасний менеджмент у закладах вищої освіти. Актуальні проблеми освітнього процесу в контексті європейського вибору України»: зб. матеріалів IV Всеукраїнського круглого столу з міжнародною участю. Київ : КНУБА, 2022. С. 220–225.

25. Потапюк Л.М., Потапюк І.П. Відкрита освіта: виклики сучасності. Актуальні проблеми освітнього процесу в контексті європейського вибору України»: матеріали V Міжнародної конференції (Київ, 17 листопада 2022) до 20-річчя з дня створення кафедри професійної освіти КНУБА. Київ : КНУБА, 2023. С. 267–271.

26. Потапюк Л.М., Троцюк Т.В. Основні підходи до вивчення толерантності студентської молоді. Управління ресурсним забезпеченням господарської діяльності підприємств реального сектору економіки : матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, 23 листопада 2023 р. Полтава : ПДАУ, 2023. С. 229–231.

27. Потапюк Л.М., Цвях І.Д., Троцюк Т.В. Щодо проблеми адаптації студентів-першокурсників. «Актуальні проблеми освітнього процесу в контексті європейського вибору України» : матеріали VI Міжнародної конференції (16 листопада 2023 р.). Київ : ЦП «Компринт», 2024. С. 333–337.

28. Стинська В.В. Методика викладання у вищій школі: навчальний посібник. Івано-Франківськ, 2022. 180 с.

29. Хом'юк І.В., Петрук В.А., Голюк О.А., Хом'юк В.В. Інноваційні технології в освітньому процесі : монографія, Вінниця : ВНТУ, 2020. 88 с.

30. Шквир О.Л. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. 2-ге вид., допов. і перероб. Хмельницький : ХГПА, 2020. 94 с.

31. Hudym I., Abilova O., Potapiuk L., Nikolenko L., Poliakova A. Strategies and best practices for promoting inclusive education to meet diverse learning needs. *Conhecimento & Diversidade*, Niterói, v. 16, n. 42. Abr./Jun. 2024.
P. 270–286.

32. Potapiuk L., Sasiuk A. Integration of Artificial intelligence into Ukrainian inclusive educational environment as an advanced learning tool. Educological discourse/ OD, vol. 47, no. 4, Dec. 2024. P. 35-43.

33. Rozina I., Malaniuk N., Kalyniuk A., Potapiuk L., Tsumarieva N. Tolerance to uncertainty as a factor in the development of higher education students' professional identity. Sapienza: International Journal of Interdisciplinary Studies. V. 5. N. 4. 2024, Sapienza Grupo Editorial. e24080.

34. Spitsyn V., Antonenko I., Synkovska O., Dzevytska L., Potapiuk L. European Values in the Ukrainian Higher Education System: Adaptation and Implementation. Journal of Curriculum and Teaching. 2024. Vol. 13, No. 3, Special Issue. P. 102–114.

VII. Інформаційні ресурси

35. Курлянд З.Н. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. URL: https://westudents.com.ua/knigi/350-pedagogka-vischo-shkoli-kurlyand-zn.html.

36. Педагогіка вищої школи : підручник для здобувачів другого рівня вищої освіти педагогічних університетів / С.Г. Немченко, В.В. Крижко, І.Ф. Шумілова, О.М. Старокожко, О.Б. Голік. Бердянськ : БДПУ, 2020. 517 с. URL: https://dspace.bdpu.org/handle/123456789/3261.

37. Стратегія реформування вищої освіти URL: https://osvita.ua/vnz/reform/43883/.

38. Електронний освітній портал ЛНТУ. Система Moodle. Курс «Педагогіка вищої школи» URL: https://mdl.lntu.edu.ua/course/view.php?id=2015.

П 24

Педагогіка вищої школи: метод. вказівки до виконання самостійної роботи для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти освітньо-професійної програми «Освітні, педагогічні науки (Інклюзивна освіта)» галузі знань А Освіта спеціальності А1 Освітні науки денної та заоч. форм навч. /уклад. Л.М. Потапюк. Видання 2-ге, доповнене і перероблене. Луцьк: відділ іміджу та промоції ЛНТУ, 2025. 56 с.

Комп'ютерний набір та верстка: Л. М. Потапюк

Редактор: Л. М. Потапюк

Підписано до друку_____Формат 60х84/16. Папір офс. Гарнітура Times New Roman. Ум. друк. арк.___Обл.-вид. арк.___Тираж_прим. Зам.____.

Відділ іміджу та промоції
Луцького національного технічного університету
43018, м. Луцьк, вул. Львівська, 75
Друк – відділ іміджу та промоції ЛНТУ